

Työeläke

5:2020

KATSE UUTEEN SATAMAAN

Mikko Kautto esittelee
Eläketurvakeskuksen
uuden kotipesän
Kalasatamassa. Muutto
Itä-Pasilasta tyhjentää
ETK:n tornitalon. **Sivulla 4**

MIELIPIIDE

Timo Viherkenttä ei rinnasta
eläkemaksuja veroihin.

Sivu 7

TASAPAINO

Miten saada menoihin kulukuria
ja rahoitukseen vakautta?

keskiaukeama

YRITTÄJÄELÄKE

Multivakuutuksena YEL turvaa
muutakin kuin eläkepäivät.

Sivu 20

TIMO VIHHERKENTÄ

kertoo mielipiteensä eläkkeiden veroluonteisuudesta.

3 PÄÄKIRJOITUS
Tuovi Rautjoki: Työeläkkeen vaikea ilosanoma.

4 TAPASIMME KAUTION
Eläketurvakeskuksen uudessa kotisatamassa.

7 MINÄ VÄITÄN
Timo Viherkenttä: Ovatko eläkemaksut veroja?

8 TYÖELÄKEPÄIVÄ
Kooste päivän tunnelmista.

12 ANALYYSI
Jaakko Kiander: Epäluottamus ruokkii itseään.

14 ASIAANTUNTIJALTA
Sanna Tenhunen: Kuinka hyvin eläkeasiat tunnetaan?

16 RISKIENHALLINTA
Kulukuria eläkkeisiin.

22 ASIAANTUNTIJALTA
Heikki Tikanmäki: Pitäisikö miettiä vapaa-ajan hintaa?

24 TULOREKISTERI
Etuudet tulorekisteriin.

25 KOLUMNI
Syrjäyttävätkö sosiaalimenot muita menoja?

26 PALLO HALLUSSA

28 TIEDOKSI

29 NIMITYKSET

30 KIRJA, JOKA KOLAHTI

31 ENGLISH SUMMARY

32 UUSIMMAT JULKAISUT

TUOMO YLI-HUTTULA

esittelee suosikkikirjansa. Atte Blomin Veljeskunta on yksi niistä.

KALASATAMAN KAMPUS on Eläketurvakeskuksen uusi toimipaikka tammikuun alusta alkaen.

TYÖELÄKEPÄIVÄ kokosi reilut 800 osallistujaa. Koronarajoitteiden vuoksi esitykset striimattiin verkkoon. Taltiointipaikalla Susan Kuivalainen ja Pasi Moisio.

16

ISMO RISKU havainnollistaa automaattisen vakauttajain idean.

Työeläkkeen vaikea ilosanoma

KANSALAISTEN ELÄKEOSAAMISTA on jälleen mitattu. Juuri julkaistu tutkimus kertoo, että valtaosa suomalaisista ei tiedä, kuinka paljon maksaa tuloistaan eläkemaksuja.

Onneksi tuloksissa on myös ilouutisia: moni tietää hyvin eläketurvan perusasioita. Yllättäen nuoret kunnostautuvat eläketiedollaan. Voit lukea tutkimuksesta lisää sivulta 14.

OMA ELÄKETURVA lasketaan asioihin, jotka jokaisen olisi hyvä tuntea. Tiedon avulla on myös helpompi ymmärtää eläkkeitä koskevaa julkista keskustelua. Eläkeala on kansalaisviestintänsä kanssa samassa veneessä monen yhteiskunnallisen aiheen kanssa: viestintää tehdään, mutta vaikutus tuntuu pieneltä tai ainakin hitaalta. Kansalaisten arki täyttyy muusta ajankohtaisemmasta.

KANSALAISVIESTINTÄ ei ole rakettitiedettä, mutta vaatii toistoa ja sinnikästä tekemistä. Mietitään, mistä ja kenelle puhutaan ja muotoillaan asia järkevään ja hauskaankin muotoon. Etsitään kanavat, joihin rahat riittävät, ja laitetaan homma käyntiin. Mitataan tuloksia ja säädetään tarvittaessa tapaa tehdä. Uskalletaan kokeilla uusia asioita ja luopua sellaisesta, mikä ei toimi.

ELÄKEVIESTIJÖIDEN puolella ovat työeläkkeen henkilökohtaisuus, eläkeasioiden hoitamisen helppous ja se inhimillinen tosiasia, että raha aina kiinnostaa. Meitä eläkealan toimijoita on myös monta ja voimme yhdistää tässä viestintähaasteessa voimamme – yhdessä tehtynä viesti on vahvempi. Pidetään siis hihat kääritynä ja jatketaan ilosanoman levittämistä.

ALOITIN Työeläke-lehden pääkirjoitusten teon vuosi sitten. Työni eläkeviestinnän ja lehden parissa jatkuu, mutta ensi vuonna on aika antaa tilaa myös muille pääkirjoittajille. Samalla lehtemme uudistuu ulkoasultaan ja sisällöltään.

Kiitos tästä vuodesta ja hyvää joulun odotusta! ■

Tuovi Rautjoki
päätoimittaja
Digilehti: Työeläkelehti.fi
Twitter: @TuoviRautjoki

Työeläke on Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

JULKAISIJA
Eläketurvakeskus, Etk.fi

DIGILEHTI
Työeläkelehti.fi

UUTISKIRJE
Tilaa uutiskirje Työeläkelehti.fi:ssä

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI
tyoelake-lehti@etk.fi

PÄÄTOIMITTAJA
Tuovi Rautjoki

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ
Anne Iivonen

TOIMITUSNEUVOSTO
Tiina Grönqvist (Varma)
Kristiina Halonen (Ilmarinen)
Marjukka Hietaniemi (Eläketurvakeskus)
Jorma Kinnunen (Mela)
Kalervo Koistinen (Porasto)
Markus Palomurto (Eläketurvakeskus)
Marjo Skoglund (Elo)
Pirta Toivonen (Veritas)
Katriina Valve (Keva)

TÄTÄ LEHTÄÄ TEKIVÄT MYÖS
Katri Isotalo, Jaakko Kiander, Lena Koski,
Peter Lindström, Matti Lumijärvi, Antti Mielonen,
Jouko Ollikainen, Merja Rautis, Jenni Räsänen,
Juho Saari, Sanna Tenhunen, Heikki Tikanmäki,
Tero Uusimäki, Mika Vidlund, Timo Viherkenttä
ja Tuomo Yli-Huttula.

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
aineistotilaukset@etk.fi
puhelin 029 411 2500

TAITTO
Aste Helsinki Oy/Markku Laitinen

PAINO
Hansaprint Oy
paperi LumiPress Silk 130 g/m²

55. vuosikerta
ISSN 0564-5808 (painettu)
ISSN 1799-5221 (verkkojulkaisu)
Helsinki 2020

Työeläke ilmestyy vuonna 2021 neljänä numerona: maaliskuu-, kesä-, loka- ja joulukuussa.

NO	AINEISTOT	LEHTI ILMESTYY
1	12.2.	15.3.
2	7.5.	7.6.
3	3.9.	4.10.
4	5.11.	7.12.

KANNEN KUVA:
Karoliina Paatos

Eläketurvakeskus muuttaa Pasilasta

UUTEEN KOTISATAMAAN

**”Otamme Kampuksella käyttöön
monitilatoimiston mahdollistamia
uudenlaisia työ- ja toimintatapoja.”**

Toimitusjohtaja Mikko Kautto seisoo Kalasatamassa, Eläketurvakeskuksen uuden toimitalon edessä. Pian Kalasataman Kampuksen toimitalon kerroksiin syttyvät valot ja paikka herää eloon.

TEKSTI JENNI RÄSÄNEN | KUVAT KAROLIINA PAATOS

Eläketurvakeskuksen toiminta Kalasataman Kampuksella alkaa reilun kuukauden päästä tammikuun alussa. Nykyinen Pasilan toimitalo Kirjurinkadulla on viimeistä päivää käytössä 18. joulukuuta, jolloin viimeinen kävijä sammuttaa lähtiessään tornitalon valot. Muuton aikana kaikki toiminnot hoidetaan etäyhteyksin.

Muutto ei vaikuta Eläketurvakeskuksen asiakkailleen tarjoamiin palveluihin tai toimintaan.

Eläketurvakeskuksella (ETK) on Helsingin Itä-Pasilassa pitkä historia takanaan. Sinne ETK muutti vuonna 1976 vastavalmistuneeseen tornitaloon. Kun Pasilan toimitalo tuli vuosi sitten myydyksi, sopivia vuokrattavia toimitiloja katsottiin usealta alueelta.

Ehdolla oli monenlaisia tiloja. Lopulta valintaan vaikutti aika-tila ja Kalasataman Kampuksen hyvät puitteet, etenkin uuden teknologian tuomat mahdollisuudet.

– Otamme Kampuksella käyttöön monitilatoimiston mahdollistamia uudenlaisia työ- ja toimintatapoja ja myös tekniset työvälineet uudenaikaistuvat. Näin muutto tulee muovaamaan myös työn tekemisemme tapaa, toimitusjohtaja **Mikko Kautto** sanoo.

KALASATAMAN uusi monitilatoimisto vahvistaa yhdessä tekemistä. Moderni toimitila valikoitui työnteon paikaksi hieman päälle 300 työntekijälle. Henkilöstö on osallistunut alusta asti aktiivisesti työtilojen ja toiminnallisuuksien suunnitteluun.

Eläketurvakeskus tunnetaan hyvästä työilmapiiristään, ja se halutaan säilyttää paikasta riippumattomana.

– Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen tulee lisääntymään ja avoimuus sen myötä, Kautto näkee.

Muuton tärkeät päivämäärät

- Eläketurvakeskus muuttaa Helsingin Kalasatamaan.
- Uusi toimitila on Kalasataman Kampus, osoitteessa Tukku-torinkuja 5.
- Uuden toimiston ovet avautuvat maanantaina 4. tammikuuta.
- Asiakaspalvelun käyntiasiointia tarjotaan jatkossa International House Helsingin (IHH) tiloissa uuden toimitilan läheisyydessä Lintulahdenkuja 2:ssa.
- Kaikki muut toiminnot siirtyvät uusiin toimitiloihin muuton yhteydessä.
- Pasilan toimitalo Kirjurinkadulla on viimeistä päivää avoinna perjantaina 18. joulukuuta.
- Väliajan (19.12.–31.12.) kaikki palvelut toimivat etäyhteyksin.
- Yhteystiedot ja tarkemmat vierailuohjeet löytyvät Etk.fi-verkkopalvelusta.

Eläketurvakeskus avaa ovensa Kalasataman Kampuksella tammikuussa. Toimitusjohtaja Mikko Kautto Kalasatamassa, toimitilat sijaitsevat taustalla sijaitsevan valkean rakennuksen pohjoispäädyssä, kolmannessa ja neljännessä kerroksessa.

Uuden toimitilan aulassa toimitusjohtaja Mikko Kautto ja taloon tulevia vastassa oleva Jasmin Anoschkinin suunnittelema My Little Poro -puuveistos.

**Yhteisöllisyys
ja yhdessä
tekeminen tulee
lisääntymään
ja avoimuus
sen myötä.**

Pääosin omista työhuoneista siirrytään monitila-toimistoon, jossa oman työpisteen voi päivittäin valita työtehtävään sopivasti. Tavoitteena on mahdollistaa erilaisia työn tekemisen tapoja ja lisätä vuorovaikutusta.

Käyntiasiakaspalvelua ei tarjota enää ETK:n toimitilan yhteydessä, vaan se asettuu International House Helsingin (IHH) tiloihin uuden toimitilan läheisyyteen osoitteeseen Lintulahdenkuja 2. Kaikki muut toiminnot siirtyvät uusiin toimitiloihin muuton yhteydessä ja pyörivät entiseen tapansa.

– Meillä on ollut toimintaa IHH:ssa jo aiemmin ja nyt käyntiasiakkaiden palvelu keskitetään sinne, Kautto kertoo.

UUSI TOIMITILA joustaa työn tarpeiden mukaan nykyistä paremmin ja mahdollistaa myös tulevia tilanmuutostarpeita. Kampuksen toimitilaa ja varsinkin kokouskeskusta on suunniteltu niin, että työn ja sidosryhmätöiminnan tarpeet onnistuvat mutkattomasti uusissa tiloissa.

Kalasataman Kampuksella hyödynnetään tekoälyä sekä energiatehokkuuden että sisäilmasto-olosuhteiden optimoinnissa. Kampuksella on BREEAM-ympäristösertifikaatti.

Eläketurvakeskus on tehnyt pitkäaikaisen vuokrasopimuksen Varman kanssa Kalastaman Kampuksen kolmannen ja neljännen kerroksen toimitiloista sekä lisäksi toisen kerroksen kokouskeskuksesta.

Eläkevakuuttamisen tietojärjestelmäpalveluita tuottava Arek Oy muuttaa samaan aikaan ja asettuu viidenteen kerrokseen.

MUUTTOVUOSI on myös Eläketurvakeskuksen 60-vuotisjuhlavuosi.

– Hyppäys nykyisestä uuteen on monin tavoin valtava. Uusi toimipaikka on rakennettu kestävästi aikaa ja antaa puitteet muovata tiloja tulevaisuuden tarpeiden mukaan, Kautto kertoo.

– ETK viihtyy täällä pitkään. Kampuksesta tulee näin uusi kotisatamamme, Kautto uskoo. ■

Ovatko eläkemaksut veroja?

Työstä kertyy eläkettä, mutta työtuloihin kohdistuu myös eläkemaksuja. Ovatko nuo pakolliset maksut veronluonteisia vai jotain ihan muuta?

TYÖHÖN kohdistuu Suomessa melkoisen tuntuvat eläkemaksut. Työnantajan ja palkansaajan maksut ovat yhdessä yli 24 prosenttia palkasta. Yrittäjillä ja maataloudenharjoittajilla on omat järjestelmänsä.

Työnantajien eläkemaksut ovat merkittävä osa työn teettämisen kustannuksista. Palkansaajien eläkemaksu – joka tuli kuvioihin 1990-luvun alun lamassa – on sekin kivunnut jo kunnioitusta herättävälle runsaan 7 prosentin tasolle ja osalle meistä tätä korkeammaksikin.

Suomen koko kansantalouden veroasteeseen sisällytetään vakiintuneesti myös lakisääteiset eläkemaksut. Näin tehdään myös EU:n ja OECD:n vuosittaisissa tilastoissa. Näissä vertailuissa Suomen veroaste on lähellä yläpäättä, vaikkei ihan kärjessä.

ELÄKEMAKSUKSEN LUONNE on kuitenkin ovelalla tavalla vähintäänkin kaksijakoinen. Lakisääteisten maksujen perusteet on määrätty asianomaisissa laeissa ja maksuprosentit vahvistaa viime kädessä julkinen valta. Maksuvelvollisille kyse on pakollisista suorituksista ja rahat menevät suuriin laareihin, joita käytetään laajojen joukkojen hyväksi. Näistä näkökulmista maksut näyttävät kovin veronluonteisilta.

Toisaalta maksut perustuvat sellaisiin työtuloihin, joista karttuu samalla myös eläkettä. Näin ollen maksu voidaan nähdä myös säästämisenä tulevaa eläkettä varten tai ehkä vielä paremmin pakollisena vakuutusmaksuna vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perhehuoltajan kuoleman varalta. Palkkatyössä näin on helpointa ajatella työntekijän maksusta. Työnantajamaksun perusteena olisi vastavasti lakisääteinen velvollisuus ottaa tällainen vakuutus työntekijälle.

Jos työeläkemaksut nähdään vakuutussäästämisenä, herää kysymys, onko näiden maksujen pitä-

Työnantajien eläkemaksut ovat merkittävä osa työn teettämisen kustannuksista.

minen veronluonteisina oikein. Veron perusidea on, ettei maksuvelvollinen saa maksuaan vastaan mitään yksilötason vastiketta. Eläkemaksun tapauksessa maksuun nimenomaan liittyy tällainen vastasuoritus eläkkeenä, vaikka tähän usein liittyykin pitkä odotus eivätkä tulevan eläkkeen suuruus ja kesto ole etukäteen tiedossa.

Tällä on suuri merkitys, kun mietitään työnteon kannustimia. Kun mietimme, paljonko

työstä jää kaikkien verojen ja maksujen jälkeen käteen, on erinomaisen tärkeää muistaa, että palkasta napsaistavien eläkemaksujen mukana työstä karttuu merkittävästi eläkettä.

SUOMEN VEROASTE – eli verojen ja veronluonteisten maksujen suhde bruttokansantuotteeseen – on viime vuosina ollut runsaat 42 prosenttia. Eläkemaksujen osuus tästä on ollut lähes neljännes. Mikäli eläkemaksuja ei sisällytetäisiikään verotilastoihin, vaikutus numeroihin olisi hätkähdyttävä. Ykskaks todettaisiinkin, että veroasteemme ei olekaan noin 42 vaan reilut 32 prosenttia.

Tällainen eläkemaksuista riisuttu veroaste olisi periaatteessa ehkä vähintäänkin yhtä johdonmukainen kuin nykymalli. Siihen sisältyisi toisaalta omat ongelmansa kansainvälisen vertailtavuuden näkökulmasta. Mutta niin sisältyy myös nykyiseen tilastointikäytäntöön.

Ovatko eläkemaksut siis veronluonteisia? Turvalisinta olisi vastata savolaisittain: voepahan se olla niinnii vuan voepahan se olla näinnii. Mutta parempi vastaus on ehkä kuitenkin, että ainakaan pääosin eivät ole. ■

Kirjoittaja on käsitellyt asiaa laajemmin Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa 3/2020.

Heidi Piironen

Timo Viherkenttä

- **Ikä:** 62
- **Koulutus:** Oikeustieteen tohtori
- **Ammatti:** Työelämäprofessori, Aalto-yliopisto.

Suora lähetys poikkeusjärjestelyin

ORANSSILTA MATOLTA

Työeläkeala osaa muuntautua ja tarvittaessa mennä tulevaisuutta päin maskit naamalla. Siitä osoituksena tämänsyksyinen, järjestyksessään 49. Työeläkepäivä. Tapahtuma järjestettiin videostriimauksena oranssilta matolta suorana lähetyksenä Eläketurvakeskuksesta.

TEKSTI ANNE IIVONEN | KUVAT KAROLIINA PAATOS

Työeläkepäivä kokosi noin 830 osallistujaa virtuaalisesti verkkoon kuin lämpöä jakavan nuotion ympärille. Päivän juonsi **Annika Damström** mutkattomasti. Tunnelma oli kuin television ajankohtaislähetyksessä.

Aloitusosuudessa kuultiin Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Mikko Kauton** linjapuhe, jossa hän keskittyi eläkealan tehtävän pohdintaan.

– Työeläke ei ole sosiaaliavustus, vaan itse työllä ja maksuilla ansaittu oikeus, hän muistutti.

Julkisessa keskustelussa kuitenkin mielenkiinto usein keskittyy työeläkealan toimijoiden hallinnoimiin eläkemiljardeihin ja niistä saataviin sijoitustuottoihin. Ne ovat välineitä tehtävän hoitamisessa. Kautto painotti, että lopulta toimialan päätehtävänä on sosi-

aalivakuutuksen tuote eli vanhuuden turvaksi tarkoitettu työeläke.

– Tämän päätuotteemme eli kuukausittain luotettavasti maksettavan työeläkkeen avulla tavalliset ihmiset voivat hallita itsenäisesti omaa elämäänsä.

Kauton mukaan eläketurvan merkitys vain korostuu muutoksissa, kuten nyt koronakriisin aikana on tultu näkemään.

TYÖELÄKEALAN suuntaa ei tarvitse Kauton mukaan muuttaa, vaikka maailma myllertää ympärillä.

– Yhdessä eläkejärjestelmän hoitajat perustehtävänsä hoitaessaan lisäävät yhteiskunnan vakautta, eivät vähennä sitä, Kautto painotti.

Työeläkeala ei toimi umpiossa ja osana sosiaaliturvaa myös siihen kohdistetaan katseita, kun taloudellinen liikku-

Työeläke ei ole sosiaaliavustus, vaan itse työllä ja maksuilla ansaittu oikeus.

Mikko Kautto, Eläketurvakeskus

Työeläkepäivässä 2020 puitteet oli somistettu nuotion lämpöä kuvaavin teemavärein. Tapahtuma taltiointiin online-verkkolähetyksenä ETK:n auditoriossa Itä-Pasilassa. Kuvassa meneillään panelistien osuus, vas. Liisamari Krüger (Elo), Heikki Hiilamo (THL), Katarina Murto (STTK), Heli Backman (STM) ja juontaja Annika Damström.

Luottamus kehityksen edellytys

YEL-SEMINAARI keskittyi pohtimaan YEL-järjestelmän tilaa ja kehitysmahdollisuuksia. Työeläkepäivässä keskustelun pohjana toimivat ETK:n palvelumuotoiluprojektin havainnot, joista kertoi kehityspäällikkö **Eeva Poutiainen**.

Projektin keskeisimmät suositukset ovat säännöllinen muistutus YEL-vakuutuksesta yrittäjän uran varrella, alan yhteinen viestintä YEL:n hyödyistä ja yrittäjien kouluttaminen.

Suomen Yrittäjien työmarkkinajohtaja **Janne Makkula** korosti työtulojen realistisen asettamisen merkitystä.

– Olemme huolissamme matalista työtuloista. Ne aiheuttavat huonoja seurauksia yrittäjille: sosiaaliturva jää helposti perusturvan tasolle. YEL on vakuutus, ei sijoitus. YEL:n kehittäminen edellyttää, että luottamus järjestelmään paranee.

Seminaarissa alustivat myös työeläkeyhtiö Elon yksikönjohtaja **Harri Kangaskoski** ja STM:n osastopäällikkö **Hannu Ijäs**.

Ijäs muistutti, että YEL on osa sosiaaliturvaa. Samoilla euroilla saa samanlaista turvaa. YEL on tässä mielessä aivan yhtä hyvä kuin TyEL.

– Meillä on kuitenkin päätoimisia yrittäjiä, jotka ovat YEL-tulon alarajalla. Tilanne on huonontunut vuosien myötä – suunta on siis väärä, Ijäs kiteytti.

Valtio takaa YEL-järjestelmän eikä tällaista takuuta ole muilla vakuutuksilla. Valtion osuus kulojen maksusta on koko ajan kasvanut. Ongelma ei kuitenkaan Ijäksen mukaan ole se, että valtio rahoittaa YEL:iä, vaan työtulon asettaminen liian alhaalle.

STM:n uusi YEL-työryhmä jatkaa siitä, mihin edellinen ryhmä työssään jäi. Ryhmän asialistalla ovat alivakuuttaminen, työtulon ohjeistustapa ja toimeenpanomallin toimivuuden arviointi.

Tuovi Rautjoki

Kauton mukaan automaattisia vakauttajia joudutaan pohtimaan ratkaisuna rahoituksellisiin riskeihin. Tällä kaikella on juuri nyt kysyntää, jotta sekä demografisiin että rahoituksellisiin riskeihin pystyttäisiin paremmin varautumaan. Matalaan talouskehitykseen ja negatiiviseen korkoympäristöön on myös eläkealan sopeuduttava, koska sijoitustuottoja korkorahastoista ei ole entiseen tapaan otettavissa.

MUUNTAUTUMISKYVYSTÄ kertovat myös eläkelainsäädännön muutokset, joita **Jaakko Kiander** käsitteli alustuksessaan.

Muutoksia on tehty useasti, viimeisimmät isot eläkeuudistukset vuosina 2005 ja 2017. Ensin mainittu toi joustavuudet eläkeikiin ja jälkimmäinen eläkeuudistus porrastetusti nousevan eläkeiän. Ja samaan aikaan vuonna 2017 tulivat voimaan kiky-sopimukset.

Suurelta osin uudistuksissa on onnistuttu, koska eläköityminen on myöhentynyt 1990-luvulta lähtien yhden vuoden verran vuosikymmenessä.

Työeläkepäivä tarjoi osallistujilleen myös tietoa suuresta sosiaaliturvuudistuksesta, sijoitustuottojen tulevaisuudesta nollakorkojen maailmassa ja pohdintaa yrittäjän eläkevakuutuksen muutostarpeista.

Päivä päättyi työkykyä ruotineeseen paneeliin ja ennen nuotion hiipumista tietokirjailija **Henri Hyppösen** alustukseen tulevaisuuden johtamisesta.

ETK:n koulutuksen ja viestinnän tiimi, joka vastasi tapahtumajärjestelyistä. Kuvassa vasemmalta Marina Sirola, Matti Lumijärvi, Tuovi Rautjoki, Katri Saarteinen, Marika Sahlberg, Anne Iivonen ja Verner Aalto.

Koronan viestinnästä julkisuudessa tunnetuksi tullut STM:n kansliapäällikkö ja ETK:n edustajiston puheenjohtaja **Kirsi Varhila** kertoi varautumistilanteesta pandemian taltuttamiseksi. Maskin käyttämistä hän suositeli. Tämä näkyi myös päivän taustajärjestelyissä. ■

JÄRJESTÄJÄN PÄIVÄKIRJASTA

TYÖELÄKEPÄIVÄN tapahtumajärjestelyt olivat koronasyksynä varsin erilaisia kuin aiemmin. Järjestelyistä vastasi Eläketurvakeskuksen koulutuksen ja viestinnän väki. Eläkekouluttaja **Marina Sirola** aloitti tapahtuman järjestelyt viime keväänä. Alla otteita Marinan päiväkirjasta.

1 ESITYSMATERIAALIT ja alustajien puheenvuorot valmistuivat parhiksi ja saimme ne julkaisukuntoon juuri ennen tapahtumaa. Tapahtuman suunnittelukokouksissa päätimme, että aivan kaikki esiintyjät tekevät aiheitaan tukevia diaesityksiä. Niistä olisi varmasti apua verkon yli tapahtumaan osallistujille.

2 VIRTUAALITILAN suunnitteluun ja teknisen alustan päähkäilyyn panimme päämme toukokuussa. Päätimme tukeutua virtuaalitapahtumapalveluja tuottavaan kumppaniin, Prospectumiin. Yllätyksiltä ja sydämen tykytyksiltä ei matkan varrella vältytty. Kuvaajan kalenterissa oli päivän varaus livahtanut väärään ajankohtaan. Yhteistyö palveluntuottajien kanssa sujui silti saumattomasti. Jo toukokuussa tapahtuma-alustan esittelyn jälkeen tiesimme, että se olisi juuri meidän tarpeisiimme sopiva työväline. Toteutetaanko tapahtuma livenä ja millainen koronatilanne mahtaa marraskuussa olla, oli kysymys, joka pyöri ajatuksissa pitkin kesää.

3 VISUAALINEN ilme lyötiin sekin lukkoon toukokuussa. Graafiset elementit ja tapahtuman ilmeen suunnitellut **Katri Saarteinen** ETK:n viestinnästä otti virtuaalialustan haltuun sä-

hākästi nuotion lämpöä viestivän oranssin sävyin. Näin saimme jo kesällä huomiota syksyn tapahtumalle netissä ja somessa. Ilmoittautuminen avattiin syyskuussa ja väkeä alkoi virrata tasaisesti sisään.

4 OHJELMAN suunnittelu ja esiintyjien valinta oli aloitettu jo helmikuussa. Ensimmäiset yhteydenotot esiintyjiin teimme toukokuussa. Näin varmistimme, että reilusti ennen kesälomia meillä oli viestinnän ja **Tuovi Rautjoen** kanssa selvillä päälinjat ja ohjelmakin hiomista vaille valmis. Iloitsimme, että saimme kaikki haluamamme kiinnostavat esiintyjät mukaan Työeläkepäivään.

5 KORONAN tuomat rajoitteet pakottivat miettimään järjestelyt aivan uudella tavalla. Päätös verkkotapahtumasta sai siunauksen johdolta elokuun loppupuolella ja siitä alkoi tapahtuman markkinointi täydellä höyryllä. Hommaan ryhdyimme ihan uudella draivilla ja sillä ajatuksella, että hihat oli käärittävä ajoissa. Kaikenlaista tuli vastaan, kuten arvata saattaa, sillä tuttu tapahtumakonsepti toteutui tällä kertaa täysin uudella tavalla.

Sitten kun tiistaina 17. marraskuuta suora lähetys lopulta käynnistyi, juontaja, esiintyjät ja seminaariosioiden puheenjohtajat veivät tapahtuman hienosti maaliin. Tekniikka ja viestinnän väki ohjasivat keskustelua ja me koulutusihmiset häärimme taustalla tyyneesti ja totesimme homman sujuvan.

Marina Sirola

Sosiaaliturvan esteistä joustavuuteen

SOSIAALITURVAUUDISTUS-seminaarissa tutkimusprofessori **Pasi Moisio** kertoi nykyistä selkeämmän ja toimivamman järjestelmän tarpeellisuudesta. Vuosikymmenet sosiaaliturvaa on uudistettu paloittain, mikä on luonut tilkkutäkkimäisyyttä. Palvelut ja etuudet ovat eriytyneet. Samaa aikaan työ, teknologia ja väestörakenne ovat muuttuneet.

Moision johtaman parlamentaarisen komitean tehtävänä on määrittellä ongelmat uudistuksen tiekartaksi ensi vuoden 2021 aikana. Uudistus kestää kaksi hallituskautta. Kaikki tieto ja lähteet pidetään avoimina arvioinnille.

Susan Kuivalaisen puheenjohtamassa seminaarissa Ilmarisen yllääkäri **Majja Haanpää** kertoi, miten työn monimuotoisuus ja työelämän osaamisvaateet ovat kasvaneet. Mutta riittävätkö esimerkiksi kaikkien digitaidot? Jokaisen pitäisi kuitenkin päästä osallistumaan työelämään oman kykynsä mukaan, myös osatyökykyisten.

– Aktivointi voittaa aina passivoinnin, Haanpää korosti. Kannustinloukut on minimoitava ja sosiaaliturvan tulisi mukautua nopeammin ihmisten vaihtuviin tilanteisiin.

Osmo Soininvaara toi aiemman kokemuksen ääntä. Hän näkee sosiaaliturvan uudistuksissa muutamia pääongelmia. Ensinnäkin kolmikanta on viritetty jakamaan kasvua: se toimii hyvin jaettavan kasvassa muttei enää, kun kakku ei kasva. Esteenä ovat myös polkuriippuvuus ja lohkoutunut päätöksenteko eri hallinnonaloilla. Esteenä Soininvaaran mukaan ovat usein myös ammattiliitot ja puolueet eli vetokratia, jossa liian monella taholla on veto-oikeus.

Matti Lumijärvi

Rahoitustasapainoilussa kyse riskinotosta

SIJOITUSSEMINAARISSA tarkasteltiin TyEL-maksua nostavia trendejä. Maksupainetta aiheuttavat pidentyvä elinikä ja matala syntyvyys. Näiden lisäksi seminaarin puheenjohtaja **Ismo Risku** mainitsi ansiotason hitaan reaalikasvun sekä negatiivisten korkojen vaikutukset.

Sijoitusammattilainen **Mikko Niskanen** pohdiskeli, voisivatko matlat korot tulla avuksi eläkevarojen sijoittajille, kun luoton saa nyt edullisesti. Entäpä jos eläkevakuuttajat ryhtyisivät vivuttamaan ja ottaisivatkin velkaa sijoitustuottojen kasvattamiseksi?

Tähän ei eläkeyhtiö Varman sijoitusjohtaja **Jarkko Soikkeli** ottanut suoraan kantaa, mutta havainnollisti, että jo pitkään maailman markkinoilla korkeamman luottoluokituksen valtionlainoissa on ollut valtava liike alaspäin. Sellainenkin Soikkelin mainitsema ja huomioon otettava erityispiirre nykytilassa on, että ennen keskuspankit onnistuivat inflaation torjunnassa, mutta eivät enää tällä vuosituhannella.

Aktuaarin katseella huomioita eläkkeiden rahoitustasapainoiluun toi **Hillevi Mannonen**. Tasapainon hakemisessa Mannosen mukaan vaihtoehtoja on kaksi: joko vakavaraisuussääntelyä tulee jollain mekanismilla muuttaa tai vastuuvelan joustoa lisätä. Kysymys on yksinkertaistettuna siitä, kumpaa puolta taseesta tarkastellaan. Olennaisinta on yhdessä miettiä, mitä halutaan.

– Riskit pitää joka tapauksessa jonkun kantaa, ja eri valinnoilla saavutetaan erilaiset vaikutukset, Mannonen summasi.

Anne Iivonen

Epäluottamus ruokkii itseään

Eläkemenot ja hyvinvointivaltion rahoitus on kiedottu surupukuun. Itsestään jatkuvan noidankehän näkevät kysyvät: jääkö nuorille mitään?

JAAKKO KIANDER
Johtaja
Eläketurvakeskus

Eläkejärjestelmä samoin kuin koko suomalainen hyvinvointivaltiomalli muodostaa kirjoittamattoman sukupolvisopimuksen. Se perustuu ajatukseen, että jokainen ikäluokka hoitaa vastuunsa omalla vuorollaan. Epäluottamus tämän sopimuksen toteutumiseen voi olla itseään toteuttavaa ja johtaa laajemminkin yhteisvastuun heikentymiseen.

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA julkaisi marraskuun alussa ekonomisti **Sanna Kurosen** raportin *Eläkemaksujen noidankehä*, jossa hahmoteltiin hyvinvointivaltiolle synkkää tulevaisuutta. Syynä tähän nähtiin odotettavissa oleva eläkemaksujen nousupaine, joka ei jättäisi tilaa muille julkisille menoille.

Tällainen uhkakuva on verraten yleinen ja populaari. Poliittiset nuorisojärjestöt ja nuoret sukupolviaktivistit ovat tarttuneet toistuvasti samaan teemaan. Viimeisin avaus tähän suuntaan on *Saamattomat: millainen Suomi meille jää?* (Teos 2020). Kirjan ovat kirjoittaneet **Jari Hanska**, **Minea Koskinen**, **Emilia Mäenmaa** ja **Tuija Siltamäki**. Kirjassa pohditaan nuorten aikuisten heikkoja tulevaisuudennäkymiä hitaan talouskehityksen ja ikääntyvän väestön maailmassa.

PESSIMISMILLE on toki helppo löytää syytä. Suomi on kohdannut viimeisen 30 vuoden aikana useita kriisejä, joista nyt käynnissä oleva koronaepidemia on viimeisin. Tuottavuuden kasvu on hidastunut ja reaaliensiodien kasvu on nykyisin niukkaa verrattuna 1900-luvun jälkipuoliskoon, jolloin nykyisten nuorten vanhemmat ja isovanhemmat totuivat nopeasti kohenevaan elintasoon. Työllisyystilanne on toki kohentunut 1990-luvun lamavuosien jälkeen, mutta nuorten kannalta työmarkkinat ovat epävarmat ja kilpailu hyvistä paikoista on kovaa. Lisäksi tiedämme, että nuorten ikäluokkien koko työuran kehitykseen vaikuttaa paljon se, millaisessa suhdannetilanteessa he siirtyvät työmarkkinoille.

Taloudellisen epävarmuuden kasvu ja heikentyneet tulevaisuuden odotukset selittävät osaltaan odottama-

tonta ja jyrkkää syntyvyyden laskua, joka koettiin vuosina 2012–2019. Samat tekijät auttavat myös ymmärtämään nuorten epäluottamusta eläkejärjestelmään ja joidenkin nuorisojärjestöjen vaatimuksia eläkkeiden leikkaamisesta sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden lisäämiseksi.

Eläkkeiden leikkaus tai muut eläkejärjestelmän heikennykset tuskin olisivat omiaan parantamaan kenenkään luottamusta eläkejärjestelmään. Tällaiset toimet avaisivat tien sille, että eläkkeitä voitaisiin leikata myös tulevaisuudessa – esimerkiksi silloin, kun nykyiset nuoret ovat saavuttaneet eläkeiän. Väestöennusteiden perusteella voidaan arvioida, että myös tulevaisuudessa nuoret sukupolvet voivat sanoa joutuvansa epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi.

EPÄLUOTTAMUS sukupolvisopimuksen toteutumiseen voi olla itseään toteuttavaa ja johtaa laajemminkin yhteisvastuun heikentymiseen. Tällaiseen dystooppiseen tulemaan ei kuitenkaan pitäisi päätyä vain sillä perusteella, että tulevaisuus näyttää epävarmalta.

Tulevaisuus on aina epävarma. Epävarmuuden kanssa pitää kyetä elämään. Emme tiedä, miten väestö ja talous kehittyvät tulevana vuosikymmeninä tai millaisia päätöksiä tulevaisuuden poliitikot tekevät. Tulevia kehityskulkuja voidaan yrittää hahmottaa erilaisten skenaariolaskelmien avulla, mutta tulevaisuutta ei kyetä ennustamaan.

JOS LUOTTAMUS kollektiivisiin järjestelmiin murenee, joudutaan kysymään, mitä niiden tilalle voidaan saada. Eri maiden erilaisista järjestelmistä riippumatta kaikkialla tarvitaan turvaa vanhuuden, sairauden ja työttömyyden varalta. Jos yhteisesti järjestetty eläketurvaan ei voi luottaa, tarvitaan tilalle yksityistä varautumista.

Saamattomat-kirjassa tällaista vaihtoehtoa kuvataan kertomalla niin kutsutusta FIRE-ajattelusta (financial independence & early retirement), jossa pyritään omien säästöjen ja sijoitusten avulla saa-

vuttamaan riittävä taloudellinen turva ja riippumattomuus. Kirjan esimerkkilaskelmat tosin osoittavat, että tavoitteen saavuttaminen on useimmille pieni- ja keskituloisille ja perheellisille mahdotonta. Tukeutuminen omaan sijoitustoimintaan edellyttää myös melkoista luottamusta siihen, että globaalit sijoitusmarkkinat tahkoavat kovia sijoitustuottoja loputtomiin.

ROHKAISUA voisimme pessimismin ja synkistelyn sijaan hakea siitä, että tähän mennessä olemme pärjänneet paremmin kuin monet ovat pelänneet.

Väestön ikääntyminen ei ole pelkkä tulevaisuuden uhkatekijä. Suomalaisten ikärakenne on jo tähän mennessä muuttunut merkittävästi: eläkeikäisten määrä on lähes kaksinkertaistunut viimeisen 30 vuoden aikana ja vanhushuoltosuhde on noussut vastaavasti. Jo 30 vuotta sitten tämän pelättiin johtavan kesämättömään tilanteeseen.

Katastrofia ei ole kuitenkaan tullut, vaikka talous on käynyt läpi useampia taantumajaksoja. Myöskään

EVA:n raportissa pelätty verotuksen kiristyminen ei ole toistaiseksi toteutunut.

KOKONAISVEROASTE on Suomessa nykyään jopa hieman alempi kuin 1990-luvun alussa. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksut eivät myöskään ole kokonaisuudessaan nousseet, vaikka eläkemenot ovatkin kasvaneet.

Ikäihmisten terveys ja toimintakyky ovat kehittyneet odotettua paremmin ja julkiset terveydenhoitomenot ovat edelleen maltillisella tasolla ja jopa pienemmät kuin läntisissä vertailumaissa.

Tämä kaikki hyvä ei ole tullut itsestään. Järjestelmiä on samaan aikaan uudistettu ja kehitetty ja työuria on pidennetty. Keskimääräiset eläkkeet ovat parantuneet ja ne on maksettu ajallaan, ja työeläkevarat ovat kasvaneet.

Tämän kokemuksen perusteella voisi päätyä sellaiseenkin arvioon, että myös tulevaisuudessa selviämme yhdessä vastuumme kantaan. ■

Uusi podcast
eläkkeistä

ELÄKEKOMITEA

- Täsmälääke eläkekeskusteluun

Google Podcasts Spotify Apple Podcasts www.etk.fi/elakekomitea

Kuinka hyvin eläkeasiat tunnetaan?

Koettua eläketurvan tuntemista on mitattu usein. Nyt tutkimus kertoo ensimmäistä kertaa myös siitä, miten hyvin eläkeasiat oikeasti tiedetään.

Sanna Tenhunen
Ekonomisti
ELÄKETURVAKESKUS

JOKAISELLA meillä on ajatuksia siitä, millainen on hyvä tai huono eläketurvan tuntemus. Yksityiskohtainen eläkeasioiden osaamisen mittaaminen paljastaa, mitä asioita tiedetään, minkä suhteen on epätietoisuutta ja onko jossakin asiassa vallalla väärää käsityksiä. Juuri julkaistussa tutkimuksessa (Tenhunen ym. 2020) tarkasteltiin sekä kokemusta omasta eläketiedosta että eläketurvan yksityiskohtien tuntemista.

Yli puolet 25–67-vuotiaista suomalaisista kokee tuntevansa eläketurvaa melko huonosti tai huonosti. Etenkin nuoret kokevat muita useammin, että heillä on huono tuntemus eläkeasioista. Vastaavia tuloksia eläketurvan tuntemuksesta on saatu aiemminkin (esim. *Eläkebarometri 2020*).

ELÄKETIEDON tasoa tarkasteltiin tutkimuksessa viiden eläkejärjestelmän yksityiskohtaa koskevan väitteen avulla. Väitteet käsittelivät vanhuuseläkeikää, yrittäjien työtuloa, eläkemaksujen käyttöä, työttömien mahdollisuutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen sekä lapsen kotihoidosta ja opiskelusta karttuvaa eläketurvaa.

Osa väitteistä tiedetään hyvin. Lähes kolme neljästä tiesi, ettei vanhuuseläkkeen ikäraja ole kaikille sama (kuvio 1). Yli puolet vastaajista tiesi yrittäjien työtulon heijastuvan yrittäjien vanhempain- ja sairauspäivärahan sekä sen, että suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen.

Eläketiedoissa on myös puutteita. Työttömien mahdollisuus osittaiseen vanhuuseläkkeeseen sekä eläkkeen karttuminen lapsen kotihoidosta ja tutkin-

Nuoret tuntevat eläkeasioita paremmin kuin he uskovatkaan.

toon johtavasta opiskelusta tiedettiin harvemmin. Yrittäjien työtulon merkityksestä ja työttömien oikeudesta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen oli paljon epävarmuutta. Eniten virheellisiä käsityksiä oli lapsen kotihoidosta ja opiskelusta karttuvasta eläkkeestä.

Yhteenlaskettuna vastaajat tunsivat keskimäärin 2,4 väitettä viidestä. Nuoret, korkeam-

min koulutetut ja yrittäjät tiesivät oikein keskimääräistä useampia väitteitä.

SILMIINPISTÄVÄÄ tuloksissa on nuorten eläkejärjestelmän tunteminen. Vaikka nuoret arvioivat tuntevansa eläketurvaa huonommin, he tiesivät keskimääräistä useampia eläkejärjestelmän yksityiskoh-
tia (kuvio 2).

Alle 35-vuotiaista vastaajista kolme neljästä arvioi tuntevansa eläketurvaa huonosti tai melko huonosti, 35–44-vuotiaiden ikäluokassa kaksi kolmesta. Kuitenkin näihin ikäryhmiin kuuluvat tiesivät keskimääräistä useampia eläkejärjestelmää koskevista väitteistä oikein. Myös väitteitä yksittäin tarkasteltaessa näkyi, että nuoret tunsivat eläkejärjestelmän yksityiskohtia yhtä hyvin tai paremmin kuin vanhemmat. Näyttääkin siltä, että nuoret aliarvioivat omaa eläketurvan tuntemustaan.

Eläketiedon tason mittaamiseen tarvitaan sekä oman käsityksen että yksityiskohtaisen eläketiedon tarkasteltua. Vaikka paremmaksi oman eläketurvan tuntemisensa arvioineet osasivat vastata keskimäärin useampaan eläkejärjestelmää koskevaan väitteeseen, osa ali- tai yliarvioi osaamistaan. Yksityiskohtaisen tiedon mittaamisen perusteella on mahdol-

lista selvittää tarkemmin, missä asioissa ja millä väestöryhmillä eläketiedossa on puutteita ja miten informaatiota kannattaa suunnata. ■

Lähdeviittaukset:

Eläkebarometri 2020. Eläketurvakeskus.

Tenhunen, S. & Ilmakunnas, I. & Kuivalainen, S. & Mustonen, J. & Liukko, J. & Palomäki, L.-M. (2020). Miten hyvin eläkeasiat ja vuoden 2017 eläkeuudistus tunnetaan? Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 04/2020.

Perustuu kyselytutkimukseen

- **Näkemyksiä eläketurvasta** -kyselyyn vastasi 1 757 satunnaisesti valittua 25–67-vuotiaasta suomalaista.
- Eläketietoa tarkasteltiin oman käsityksen ja yksityiskohtien tuntemisen avulla.
- Nuoret kokivat tuntevansa eläketurvaa huonommin, mutta he tiesivät keskimääräistä useampia eläkejärjestelmän yksityiskohtia.

KOMMENTTI:

Eläkeasiat koskettavat meitä kaikkia

KOKEMUS omasta eläketurvan tuntemisesta ei aina vastaa sitä, miten paljon eläkeasioita todellisuudessa tietää. Toisinaan omaa tuntemusta alitai yliarvioidaan. Etenkin nuoret vaikuttavat olevan ryhmä, jossa eläkeasioista tiedetään enemmän kuin uskotaankaan.

Eläkeasiat koskettavat meitä kaikkia. Eläketurva karttuu koko työuralta ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Ja vaikka kaikki yksityiskohdat eivät omalla kohdalla olisikaan ajankohtaisia, eläketurvan laajempi tunteminen auttaa arvioimaan eläketurvasta käytävää keskustelua ja osallistumaan siihen.

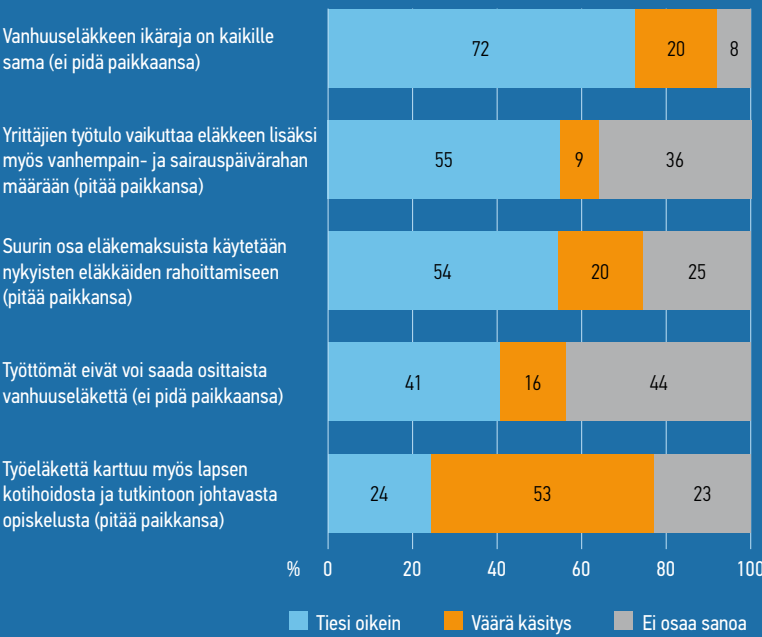
Mittaamalla eläketietoa yksityiskohtaisesti saadaan tarkemmin tietoa siitä, missä asioissa eläketiedossa on puutteita ja onko joissakin asioissa virheellisiä käsityksiä. Samalla voidaan tarkastella, onko jotain väestöryhmiä, joilla eläketiedolle olisi erityisesti tarvetta. Tällöin tietoa voidaan tarjota oikeasta asiasta juuri heille, jotka tietoa tarvitsevat.

Sanna Tenhunen

Kuvio 1

Viisi oikein/väärin-väitettä eläkejärjestelmästä

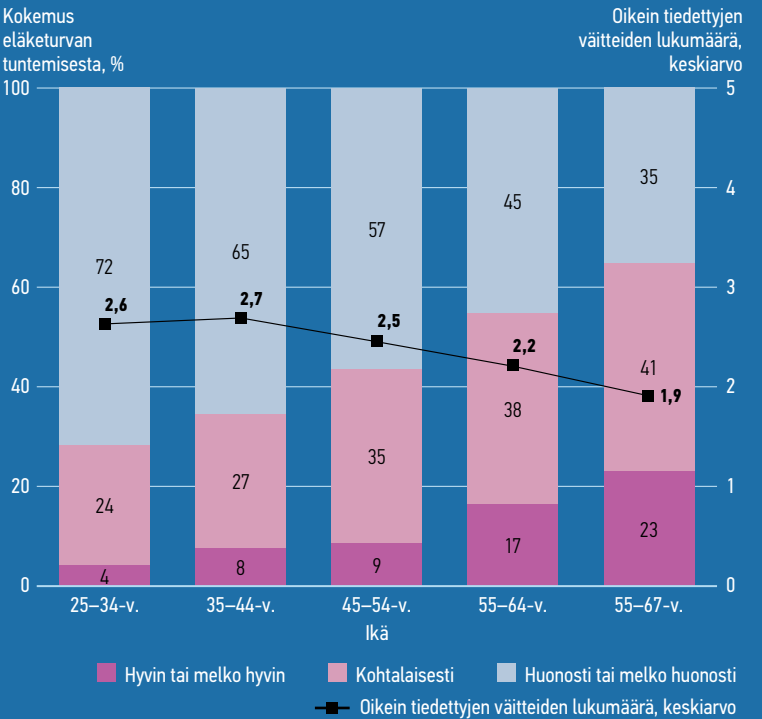
(Lähde: Eläketurvakeskus)

Kuvio 2

Oma käsitys eläketurvan tuntemisesta ja tieto eläkejärjestelmän yksityiskohdista

(Lähde: Eläketurvakeskus)

”Vakauttajilla parannetaan eläkelupausten uskottavuutta.”

Eläkkeiden rahoitus ei ole tasapainossa. Me tarvitsemme uusia ratkaisuja. Voisiko eläkkeitä höylätä pienemmäksi? Se on yksi mahdollisuus, arvioi asiantuntija. Mutta tuskin kannattaa, sanoo edunvalvoja.

TEKSTI PETER LINDSTRÖM | KUVAT KAROLIINA PAATOS

Jo monissa Suomeen verrattavissa maissa tulevia eläkemenoja on leikattu. Leikkauksia on tehty muun muassa karsimalla varhaiseläkkeitä, korottamalla eläkeikää ja alentamalla eläketasoa. Muutamissa maissa eläkemenojen tasapainottaminen on hoidettu ns. automaattisilla vakauttajilla. Tällöin ei tarvita erikseen poliittisia päätöksiä menojen sopeuttamiseen.

Olisiko vastaavalle mekaniikalle käyttöä myös meillä eläkkeiden rahoitusvajeen hillitsemiseksi talouden laskusuhdanteen pitkittyessä ja rahoitusvajeen kasvaessa? Tätä pohtivat vatupassin tarkkuudella **Ismo Risku** Eläketurvakeskuksesta (ETK) ja **Suvi-Anne Siimes** Telasta, työeläkevakuuttajien edunvalvontajärjestöstä.

He puhuvat kiertelemättä eläkkeiden leikkaamisen mahdollisuuksista ja vaikeuksista.

– Siitä ei päästä yli eikä ympäri, että rahoitus ei ole tasapainossa. Hyvin todennäköisesti eläkemaksuja on korotettava tai tulevia eläkemenoja vähennettävä. ETK:n suunnitteleuosaston osastopäällikkö Ismo Risku mittaillee.

Katsotaan ennustetta tarkemmin. Menopuoli ei hehku punaisena, vielä. Rahoituksen vakauttamistarve kasvaa akuutiksi vasta joskus 2050-luvulla. Tästä huolimatta meidän on mietittävä vaihtoehtoja nyt, sillä Suomen vauvaka-don seurauksena eläkemaksujen maksajia on tulevaisuudessa liian vähän.

Risku vakuutusmatematiikan ja eläkkeiden rahoituksen osajana tutkii, miten eläkemenoa on tasapainotettu niissä maissa, jotka käyttävät automaattisia vakauttajia. Esimerkiksi Ruotsi pitää maksutasonsa vakaana tasapainoindexillä. Indexi vaikuttaa sekä laskennalliseen eläkepääomaan että maksussa oleviin vanhuuseläkkeisiin. Mekanismi aistii muutosta ilmapuntarin lailla: kun eläkkeiden rahoitus heilahtaa epätasapainoon, eläkkeiden indeksointia jarrutetaan tai eläkkeitä jopa leikataan. Kun tasapaino palautuu, leikkauksista luovutaan ja eläkkeet palaavat normaalille tasolle.

Tällä tavoin automaattiset vakauttajat auttavat pitämään eläkemaksun tason vakaana väestörakenteen ja talouden muutoksissa.

Rahoitusriskit kuntoon vakauttajilla

ELÄKETURVAKESKUKSEN tänä syksynä ilmestyneessä raportissa on esitelty vakautusmekanismeja viiden maan esimerkein. Alankomailla, Japanilla, Kanadalla, Ruotsilla ja Saksalla on samansuuntaisia haasteita kuin Suomella. Esimerkkimaissa elinikä pitenee ja syntyvyys matalenee väestön uusiutumistason alapuolella.

Vakauttajien avulla näissä maissa on voitu ennakoida eläkkeiden kustannuskehitystä sekä parantaa riskinjakoa työikäisten ja eläkeläisten välillä.

Raportti luettavissa verkossa:

Eläkkeiden rahoituksen automaattisista vakautusmekanismeista Alankomaissa, Japanissa, Kanadassa, Ruotsissa ja Saksassa. Eläketurvakeskuksen raportteja: 10/2020

KULUKURIA ELÄKKEISIIN

Eläkejärjestelmä osaa tehdä päätöksiä. Valtioon ei ole aina luottamista.

Suvi-Anne Siimes, Työeläkevakuuttajat TELA ry

Kuva: Mika Pakarinen

– Automaattinen vakauttaja ei siis ole puhdas leikkurisysteemi. Esimerkiksi Ruotsissa vakauttajat toimivat tilanteen mukaan joko jarruna tai kaasuna. Suomen tapauksessa tämä tarkoittaisi kyllä suurella todennäköisyydellä tulevien eläkemenojen leikkaamista. Jos vakauttajiin ei haluttaisi sisällyttää odotusarvoista eläkkeiden leikkausta, maksutasoa tulisi lähitulevaisuudessa nostaa. Näin voitaisiin vähentää tulevaisuuteen lykättyä eläkemaksun korotuspainetta ja tulevan maksutason epävarmuutta.

Risku ei pidä leikkaamistakaan maailmanloppuna. Pitää muistaa, että vakauttajilla parannetaan eläkelupausten uskottavuutta.

ELINAIKAKERROIN EI YKSIN RIITÄ

Suomeen on kopioitu Ruotsista jo yksi eläkemenojen vakauttaja, elinaikakerroin. Kerroin höylää meillä lähivuosina alkavia vanhuuseläkkeitä viisi prosenttia ohuemmiksi. Lompsaan ei nytkään tule täyttää sataa, vaan 95 euroa. Eikö vitosen nipistys riitä?

– Ei riitä. Syntyvyyden romahtaminen yhdistettynä alhaiseen korkotasoon ja eliniän kasvuun voivat johtaa pitkällä aikavälillä eläkemaksujen jatkuvaan nousuun. Se vain ei ole mahdollista. Heikon kehityksen lopputuloksena eläkemenoja voisi olla pakko leikata merkittäväillä lakimuutoksilla, aiheen perin juurin tunteva Risku laskee.

Eläkkeensaajille tällaiset tulevaisuuden tuomiset nostattavat verenpainetta. Risku silti uskoo, että paineisiin ajan myötä tottuu, sillä vakauttajat tekisivät tulevaisuudesta kuitenkin helpomman.

– Tasaiset ja ennakoitavat muutokset ovat kansalaisille reilumpia kuin isot ja epämieluisat yllätykset. Eläkkeiden maltillinen sopeuttaminen voi olla perusteltua, jos sopeuttamisella saadaan varmuus etuuden kestävydestä, hän sanoo.

Eläkkeiden rahoitusratkaisuihin maltti on valttia. Nyt eletään koronaviruksen aikaa. Yleisesti taloudessa ajatellaan, että tässä ja nyt on keskityttävä kriisin hoitamiseen.

Mutta kun kriisi joskus päättyy, emme välttämättä näe paluuta kriisiä edeltäneen ajan politiikkaan. Näkemykset rahoituksen riskinjaosta voivat mennä uusiksi.

KUKA KANTAA RISKIT?

Toisin kuin työikäisillä, eläkkeensaajilla on heikot mahdollisuudet vaikuttaa toimeentuloonsa. Voidaanko rahoitusriskejä tulevaisuudessa säilyttää eläkkeensaajille, Telan toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimes?

– Epäilen. Riskejä on ehkä helppo siirtää, mutta eivät ne mihinkään katoa, vaan realisoituvat jossain muualla, hän sanoo.

Siimeksen mukaan meidän pitää ajatella eläkkeiden rahoituksen vakauttamisen vaikutuksia koko eläkejärjestelmässä, ei vain työeläkkeissä.

– Jos pienituloisille syntyy lisää epävarmuutta eläkeajan toimeentulosta, se luo ajan myötä painetta kansaneläkkeiden korottamiseksi. Keski- ja hyvätulaiset alkaisivat puolestaan vaatia verotukea yksityisille lisäeläkkeille ja muulle omaehtoiselle säästämiseksi.

Eläkkeensaajien riskien kasvattamisessa Siimes näkee myös kannustinongelmia.

– Eläkevuosien ensisijainen toimeentulo saadaan meillä työeläkkeestä. Jos työeläkkeen merkitys heikkenisi pienituloisille, heidän mielenkiintonsa eläkemaksujen maksamiseen ja ehkä myös työurien pidentämiseen voisi vähentyä.

Rahoituksen vakauttamisongelmaan Siimes pitää työurien pidennystä edelleen parhaimpana ratkaisuna.

Myös Risku arvioi, että eläkkeensaajien kyky kantaa riskejä on heikompi kuin palkansaajien. Hän luottaisi siinäkin vakauttamisen mekaniikkaan.

– Ei ole hyvä idea ladata massiivisesti riskejä eläkeikaan, vaan tasoittaa riskin kantamista eri väestöryhmien välillä, Risku vastaa.

HOITAAKO VALTIO OSUUTENSA?

Eläkeuudistuksen aika tulee kuitenkin. Ja se tulee, kun näemme tulevaisuuden selkeämmin.

– Toivottavasti muistetaan, miten kestävyysvajetta kurottiin umpeen finanssikriisin jälkeen. Ainoa, joka silloin hoiti tonttinsa, oli eläkejärjestelmä, Siimes sanoo.

Valtion ja kuntien puolella moni silloin aloitettu uudistus on vieläkin kesken.

– Eläkejärjestelmä osaa tehdä päätöksiä. Valtioon ei ole aina luottamista.

Valtiovarainministerin pestiä Lipposen hallituksessa hoitanut Siimes ei myöskään katso hyvällä keskustelua, jossa eläkejärjestelmän ja valtion rahoitus asetetaan vastakkain.

– Haluan todellakin kyseenalaistaa ajatuksen, että eläkemaksut syövät automaattisesti korotusvaraa veroilta, hän toteaa.

Verotusta ja sen rakennetta on melko pian muutettava siitä riippumatta mitä tapahtuu eläkemaksulle.

– Minun on vaikea nähdä, että voisimme koronan jälkeen jatkaa nykyisellä verorakenteella.

Päähuomio tulisi pitää Siimeksen mukaan työllisyydessä. Sekä eläkejärjestelmän että valtion kannalta on tärkeää, että työhön osallistuminen saadaan pohjoismaiselle tasolle.

Risku nyökkäilee.

– Tärkeintä kyllä on saada ihmiset töihin.

Risku näkee, että syntyvyyden romahtamisesta tulevaisuuteen kasautuvat menot on kuitenkin jollain tavalla maksettava yhteisesti.

– Eläkemaksujen vakauttaminen olisi positiivinen merkki elinkeinoelämälle ja kaikille Suomeen investoiville. Kannattaa huomata, että myös perheen perustaminen on suuri investointi. Olisi yksi huoli vähemmän.

Eläkevallan liepeillä liikkuva Siimes varoittaa kuitenkin tekevästä liian teknokraattisista virityksistä.

Tulonjakokysymyksiä ei voi koskaan automatisoida. Sellainen automaattileikkuri ei pysy pitkään ehjänä.

– Kannattaa tehdä sellaisia vakauttajia, jotka jättävät päätöksentekijöille valinnan varaa, Siimes alleviivaa. ■

Riskejä on ehkä helppo siirtää, mutta eivät ne mihinkään katoa.

Suvi-Anne Siimes, Työeläkevakuuttajat TELA ry

YEL ON PALJON MUUTAKIN KUIN ELÄKEVAKUUTUS

Yrittäjän YEL-vakuutus on multivakuutus, joka vaikuttaa monen yrittäjän arkeen jo ennen eläkeikää.

TEKSTI KATRI ISOTALO | KUVAT JOUKO OLLIKAINEN

Vanhuuseläkkeen lisäksi YEL sisältää työkyvyttömyyseläkkeen ja perhe-eläkkeen sekä muun ansiosidonnaisen sosiaaliturvan kuten sairaus-, työttömyys- ja vanhemmuuspäivärahat. Nämä yrittäjän työtuloon perustuvat etuudet tunnetaan kuitenkin työeläkevakuutusyhtiöiden mukaan huonosti.

ONKO BERTIL SITTEKÄÄN OPTIMISTI?

Esimerkkihenkilöt **Ritu Raksa** ja **Bertil Blogi** ovat molemmat syntyneet vuonna 1980 ja toimineet 25-vuotiaasta lähtien yrittäjinä. Ritu on määritellyt työtulokseen 35 000 euroa vuodessa. Ritun YEL-vakuutusmaksu on noin 684 euroa kuukaudessa, jonka perusteella hän tulee saamaan vanhuuseläkettä noin 1 632 euroa kuukaudessa. Bertil Blogi on optimisti, joka ei usko sairastuvansa eikä joutuvansa työttömäksi. Vanhempainpäivärahaa ja perhe-eläkettä hän ei ole tullut edes ajatelleeksi. Bertil maksaa YEL-vakuutusta minimityötulon eli noin 8 000 euron vuositulon mukaan.

Hänen YEL-maksunsa on vain 166 euroa kuukaudessa, mutta vastaavasti siitä kertyvä vanhuuseläke jää noin 396 euroon kuukaudessa.

Bertilin optimismi ei kuitenkaan näy hänen päänsäisessä eliniänodotteessaan, sillä yksityiset eläkesäästöt ja sijoitukset eivät ota huomioon sitä riskiä, että Bertil eläisi pitkään. YELin perusteella maksettavaa eläkettä Bertil saisi vielä yli 100-vuotiaanakin.

ETUDET PERUSTUVAT TYÖTULOON

Aivan kuten palkansaajan, myös yrittäjän sairauspäiväraha määräytyy 12 edeltävän kalenterikuukauden työtulon perusteella. Jos Bertil ja Ritu sairastuvat, on sairauspäiväraha Bertilin työtulolla noin 724 euroa ja Ritun työtuloilla noin 1 900 euroa kuukaudessa.

Myös yrittäjän vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen perusteella maksettava korvaus perustuu YEL-työtuloon, samoin päiväraha ammatillisen kuntoutuksen ajalta.

Työkyvyttömyyseläke on suuruudeltaan samaa luokkaa kuin työtuloon perustuva vanhuuseläke.

Bertilin mielestä on selvää, että yrittäjyyteen kuuluu riski töiden ja tulojen epävarmuudesta. Yrittäjä ei voi esimerkiksi lomauttaa itseään, vaikka tiedossa olisi, ettei töitä ole seuraavaan puoleen vuoteen. Saadakseen työttömyysturvaa yrittäjän on käytännössä lopetettava yritystoiminta kokonaan.

Sekä ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha että peruspäiväraha edellyttävät yrittäjältä vuodessa vähintään 13 076 euron työtuloa (vuonna 2020). Ansiosidonnainen päiväraha edellyttää lisäksi työttömyyskassan jäsenyyttä. Yrittäjän minimityötulolla ei saa työttömyyskorvausta lainkaan. Jäljelle jää Kelan tarveharkintainen työmarkkinatuki.

Suomen Yrittäjät onkin ehdottanut yrittäjän eläkelain mukaisen pakollisen vakuuttamisen alarajan nostamista vähintään työttömyysturvan alarajalle.

Valtio osallistuu rahoitukseen

YRITTÄJIEN ja maatalousyrittäjien eläkkeiden maksu-osuuksia ei ole rahastoitunut. Vuosittaiset eläkemenot tulisi kattaa vuoden aikana kertyneillä vakuutusmaksuilla. Ne eivät kuitenkaan riitä, vaan valtio maksaa yrittäjien ja maatalousyrittäjien vuotuisesta eläkemenosta osan.

Yrittäjä maksaa vakuutusmaksunsa itse, vaikka kokonaismaksu on samaa luokkaa kuin työntekijöiden eläke-laissa, jossa maksu on jaettu työntekijän ja työnantajan kesken. Yrittäjä maksaa YEL-vakuutusmaksua 18–67-vuotiaana 24,1 prosenttia työtulostaan. Vuoteen 2025 ulottuvan siirtymäsäännöksen vuoksi 53–62-vuotiaiden maksu on kuitenkin 25,6 prosenttia työtulosta. Aloittava yrittäjä saa alennusta neljän vuoden ajan, jolloin hänen YEL-vakuutusmaksunsa on 18,8 prosenttia työtulosta.

Alivakuuttaminen eli YEL-vakuutusmaksun sitominen todellista pienempään työtuloon, rahastoinnin puuttuminen ja väestön ikääntymisestä johtuva YEL-menon kasvu ovat johtaneet siihen, että YEL-maksutulo ei riitä kattamaan YEL-menoja, minkä vuoksi valtion tuki YEL-järjestelmälle on kasvussa.

TURVAA KOKO PERHEELLE

Moni tuntee henkivakuutuksen, mutta läheskään kaikki yrittäjät eivät tunne YEL-maksujen merkitystä perhe-eläkkeeseen. Esimerkkinne Ritu Raksan leski ja kaksi lasta saivat perhe-eläkettä yhteensä noin 1 680 euroa kuukaudessa. Bertil Blogin tapauksessa perhe-eläkkeen määrä olisi vain noin 380 euroa kuukaudessa.

Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan leski saa leskeneläkettä elämänsä loppuun saakka, mikäli hän ei avioitu uudelleen ennen kuin on täyttänyt 50 vuotta. Leskeneläkkeeseen vaikuttaa myös lesken oma työeläke. Lapset saavat lapseneläkettä 18-vuotiaaksi saakka.

YRITYSTÄ VOI HOITAA VANHEMPAINVAPAALLA

Onneksi elämässä on iloisempiakin asioita kuin työttömyys, sairastuminen ja kuolema – esimerkiksi lapset.

Kuten lukija jo tässä vaiheessa arvaakin, yrittäjän äitiys- ja isyyspäiväraha ja sekä vanhempainraha perustuvat YEL-työtuloon.

Työtuloa laskettaessa otetaan huomioon 12 edeltävää kalenterikuukautta. YEL-työtulon sitominen raskaustestin tulokseen ei siis ole optimaalinen ratkaisu. Vanhempainvapaalle jäädessään Ritu Raksa voi iloita tasaisena pitämästään työtulosta, sillä 35 000 euron työtuloillaan hän saa äitiysrahaa noin 2 625 euroa ja sen jälkeen vanhempainrahaa noin 2 042 euroa kuukaudessa. Minimitytöluilla vanhempainraha on sama kuin sairauspäiväraha eli noin 724 e/kk.

”YELin perusteella maksettavaa eläkettä saisi vielä yli 100-vuotiaanakin.”

Huonosti tunnettu yksityiskohta on sekin, että yrittäjä voi vanhempainvapaalla työskennellä muina päivinä kuin arkipäivinä ilman, että se vaikuttaa päivärahaan. ■

Jutun Ritu Raksa ja Bertil Blogi -esimerkit perustuvat Telan lokakuussa järjestämään Yrittäjien eläketurva-seminaariin. Yksinkertaistetuissa laskelmissa on otettu huomioon muun muassa elinaikakerroin ja alin eläkeikä mutta ei palkkakerrointa tai tulevia indeksikorotuksia.

Työtulo määrää eläketason

YEL on lyhenne yrittäjän eläkelaista. Yrittäjän on otettava itselleen YEL-vakuutus, jos hänen yrittäjätulonsa vuodessa ylittää noin 8 000 euroa (tänä vuonna minimialaraja 7 958,99 euroa, raja vahvistetaan vuosittain). Vakuutettavan tulon yläraja on 180 750 euroa vuodessa.

YEL-työtulon pitää vastata vertailukelpoista palkkatuloa eli palkkaa, jonka yrittäjä saisi vastaavasta työstä muualla tai jonka hän mak-

saasi työstään ulkopuoliselle.

Työeläkevakuutusyhtiö vahvistaa yrittäjän ilmoittaman työtulon. Yrittäjä on itse velvollinen ilmoittamaan muutoksista työnsä arvossa eli pitämään työtulonsa ajan tasalla.

Yrittäjäeläke kertyy koko työuran ajalta samalla pääperiaatteella kuin palkansaajan eläke; jos työtulo on alhainen, eläke jää pieneksi.

Pitäisikö eläkeikäisen miettiä vapaa-ajan hintaa?

Eläkeikä täynnä, mutta töitä ja työkykyä riittää. Jääkö eläkkeelle nyt vai myöhemmin? Valitsenko korkeammat tulot vai lisää vapaa-aikaa? Mikä on vapaa-ajan hinta?

Heikki Tikanmäki
Kehityspäällikkö
ELÄKETURVAKESKUS

ALIMMAN VANHUUSLÄKEIÄN täytävä työkykyinen henkilö on valintatilanteen edessä. Työssä jatkaminen kasvattaa tulevaa eläkettä uuden eläkekarttuman myötä. Lisäksi lykättyyn eläkkeeseen myönnetään lykkäyskorotus. Toisaalta eläkkeellä olisi enemmän vapaa-aikaa, jolloin olisi mahdollista tehdä itselle mieluisia asioita.

Tässä kirjoituksessa pyrin avaamaan, minkälaisista lisätuloista luopuu, jos alimpaan vanhuuseläkeikään saakka työskentelevä siirtyy eläkkeelle heti kun mahdollista. Toisin sanoen vastaan kysymykseen, mikä on vapaa-ajan hinta eläkkeelle siirtyvällä.

Yksinkertaisuuden vuoksi esitän tuloksia vain ensimmäisen lykkäysvuoden vaikutuksista. Esitettävät laskelmat on laadittu Eläketurvakeskuksen ELSI-mikrosimulointimallilla. Laskelmat julkaistaan raporttina joulukuun alkupuoliskolla.

LOPPUELINKAAREN tulojen muutosta on mahdollista tarkastella eri tulokäsitteillä. Voidaan olla kiinnostuneita pelkän eläkkeen muutoksesta tai sitten mukaan voidaan ottaa myös palkkatulot, jolloin saadaan henkilön bruttotulot. Tuloverotuksen huomioimisen jälkeen voidaan tarkastella myös nettotuloja.

Eri aikoina maksettavat rahasummat saadaan vertailukelpoisiksi korkouttamalla. Tässä kirjoituksessa käytän kahden prosentin reaalikorkoa, mutta raportissa esitän laskelmia myös vaihtoehtoisilla koroilla.

Tarkastelussa ovat mukana sellaiset henkilöt, jotka työskentelevät vakiintuneesti ikäluokkansa vanhuuseläkkeen alaikärajaan saakka eivätkä saa vielä mitään eläkettä. Laskelmassa oletan, että lykkäysaikana työskentely jatkuu aikaisemmalla palk-

Vuoden lykkäys kasvattaa loppuelämän eläkkeiden summaa yleensä runsaat kolme prosenttia.

katasolla. Esitän tuloksia vain sellaisista ikäluokista, joiden alin vanhuuseläkeikä on tasavuosia, mutta tulokset ovat soveltuvin osin yleistettävissä myös muihin ikäluokkiin.

Kuviossa 1 esitän, kuinka paljon loppuelämän työeläkkeiden yhteismäärä muuttuu eläkkeen lykkäämisen ja työskentelyn jatkamisen seurauksena. Tätä yhteismäärää sanotaan aktuaarikelillä eläkkeen pääoma-arvoksi.

UUODEN LYKKÄYS kasvattaa loppuelämän eläkkeiden summaa yleensä runsaat kolme prosenttia. Tyypillisesti ensimmäinen lykkäysvuosi kasvattaa eniten eläkkeen pääoma-arvoa. Yhden lykkäysvuoden vaikutus vähenee hieman lykkäysajan pidentyessä.

Laskelmassa vuonna 1954 syntyneillä lykkääminen kasvattaa eläkkeitä muita ikäluokkia vähemmän. Selitys ilmiölle voi kuulostaa varsin sattumanvaraiselta: tämän ikäluokan eläkkeelle siirtymisen aikoihin reaali-palkat ovat kasvaneet hitaasti, jolloin eläkkeiden indeksointimekanismi heikentää lykkäämisen kannustimia. Aihe oli mediassa esillä vuoden 2017 lopulla, jolloin 1954 syntyneet olivat tässä valintatilanteessa.

Pelkän työeläkkeen tarkasteleminen antaa vain osittaisen kuvan tulojen muutoksesta. Jos eläkkeelle siirtymistä lykkää ja jatkaa työskentelyä, saa myös palkkaa lisätyöskentelystä. Progressiivinen verotus nappaa osansa lisätyöskentelystä saatavista ansioista sekä korkeammasta kuukausieläkkeestä.

Siitä huolimatta lisävuosi työskentelyä kasvattaa loppuelinkaaren nettotuloja selvästi enemmän kuin pelkkää työeläkettä, jopa 10 prosenttia (kuvio 2). ■

Eläkeikä nousee asteittain

- Vanhuuseläkkeelle voi siirtyä täytettyään ikäluokakohtaisen alimman vanhuuseläkeiän:
 - Vuonna 1954 syntyneillä 63 vuotta
 - Vuonna 1958 syntyneillä 64 vuotta
 - Vuonna 1964 syntyneillä 65 vuotta
 - Vuonna 1973 syntyneillä 66 vuotta (ennuste)
 - Vuonna 1984 syntyneillä 67 vuotta (ennuste)
- Jos eläkkeen ottamista lykkää, lasketaan eläkkeeseen 0,4 % lykkäyskorotus lykättyä kuukautta kohti.
- Vanhuuseläkeiän jälkeen tehdystä työstä karttuu eläkettä normaalin 1,5 karttumisprosentin mukaisesti vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti.

KOMMENTTI:

Pitkään elävät hyötävät lykkäämisestä

NÄMÄ LASKELMAT auttavat hahmottamaan, minkälaisista lisätuloista vanhuuseläkeikäinen keskimäärin luopuu jäämällä eläkkeelle ennen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaa.

Yksilöiden ja ryhmien välillä on toki eroja. Nyrkkisääntönä voi pitää, että pitkään elävät ryhmät hyötävät lykkäämisestä eniten. Erityisesti naisilla lykkäämisen kannustimet ovat paremmat kuin miehillä.

Laskelma ei kuitenkaan ota kantaa siihen, minkälaisia päätöksiä yksilön pitäisi tehdä. Oikea päätös riippuu viime kädessä kunkin henkilökohtaisista mieltämyksistä.

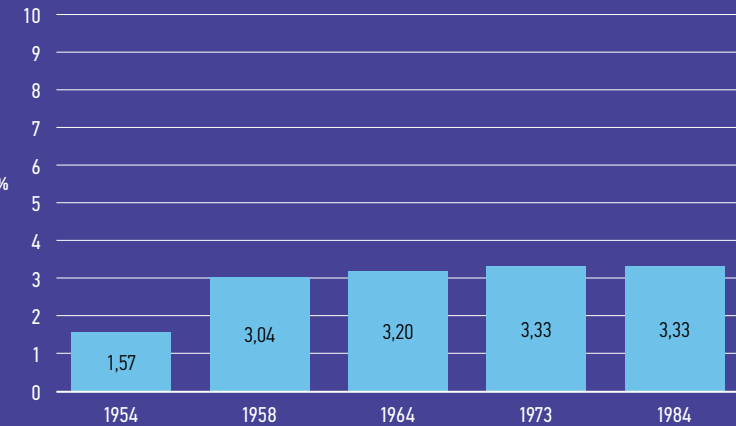
Yksilötasolla voi toki käydä niinkin, että eläkkeelle siirtymistä lykkäävä henkilö kuolee lykkäysaikana, eikä saa lopulta lainkaan eläkettä. Toisaalta yksilö voi elää myös poikkeuksellisen pitkään, jolloin lykkäyksen hedelmistä saa nauttia pidempään suurempana kuukausieläkkeenä. Simulointien mukaan suurin osa näyttäisi hyötävän keskiarvoa enemmän.

Heikki Tikanmäki

Kuvio 1

Loppuelämän työeläketulojen summan muutos syntymävuosiluokittain, kun eläkettä lykkää ja työskentelyä jatkaa vuodella.

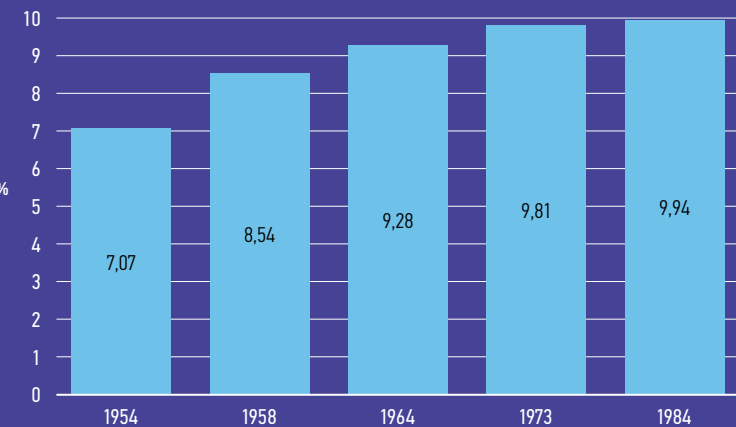
(Lähde: Eläketurvakeskus)

Kuvio 2

Loppuelämän nettotulojen summan muutos syntymävuosiluokittain, kun eläkettä lykkää ja työskentelyä jatkaa vuodella.

(Lähde: Eläketurvakeskus)

Eläkkeet mukaan tulorekisteriin

Pian myös työeläkevakuuttajat ilmoittavat maksamansa eläke-etuudet tulorekisteriin. Testaukset ovat loppusuoralla.

TEKSTI MATTI LUMIJÄRVI KUVITUS VERO.FI

Työeläkevakuuttajat ilmoittavat jatkossa maksamansa eläkkeet ja muut etuustiedot tulorekisteriin. Eläkealan etuustyöryhmää johtava osastonjohtaja **Tarja Lamminmäki** Ilmarisesta kertoo, että loppuvuonna riittää kiireitä. Tulorekisteri on pyytänyt kaikilta sidosryhmiltä säännöllisesti valmiusarvioita töiden etenemisestä.

– Testejä on paljon käynnis-

sä. Niissä katsotaan etuustietojen ilmoittamista ja muiden ilmoittajien tietojen käyttöä. Verottajan kanssa testataan erikseen, miten se poimii ennakoverojen määrittämiseen tarvittavat tiedot, Lamminmäki sanoo.

TÄSMÄITYKSET TYÖLLISTÄVÄT

Eläkevakuuttajat ilmoittavat kukin itse omat etuustietonsa

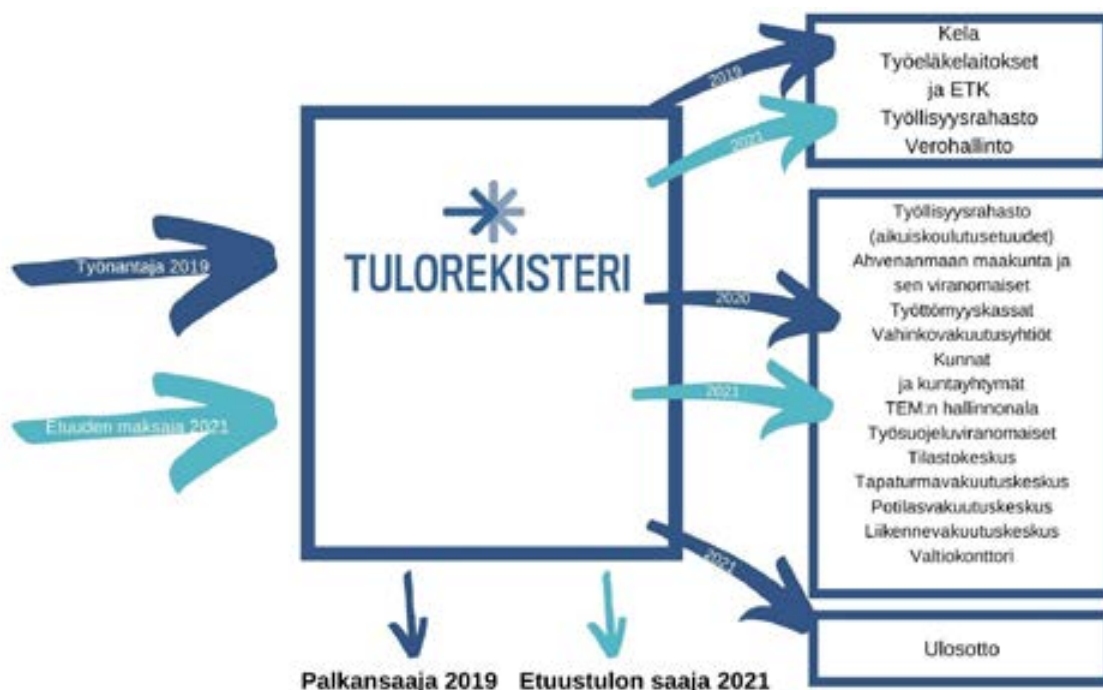
ja rakentavat tarvittaessa omia automaattisia täsmäytysratkaisujaan. Näin tarkistaen varmistetaan, että tulorekisteriin ilmoitettavat tiedot (eurot ja kappalemäärät) ovat oikein eli samat kuin tulorekisterin pa-luusanomassa.

– Tietojen täsmäytysrutinien on oltava kunnossa. Tiedot vaikuttavat suoraan ennakoverotukseen ja muiden etuustiedon käyttäjien toimintaan, Lamminmäki korostaa.

Eläkealalla tulorekisterin tekniset ratkaisut etuusasioissa eroavat palkkatiedoista. Palkkatiedot tulevat työnantajilta Arekin kautta eläkevakuuttajille, etuudet taas ovat kunkin vakuuttajan ”oma väylä” tulorekisteriin.

Lamminmäen mukaan vakuuttajien on itse hoidettava etuustiedot ja -järjestelmät kuntoon, vaikka etuustyöryhmä yhdessä käykin asioita läpi. Etuuksien ilmoittaminen tuo alalle jonkin verran lisätyötä.

Tulorekisteri tiedon käyttäjille

KOHTI REAALIAIKAISTA VEROTUSTA

Tulorekisteristä on hyötyä viranomaisille ja etuuksien saajille, sillä tieto on ajantasaista ja 24/7 saatavilla. Nykyisin jokainen eläkelaitos laskee ja tiilittää etuuksista ennakoverot, jatkossa verottaja laskee ne suoraan tulorekisteriin tehdyistä ilmoituksista.

– Alkavan vuoden alussa maksetaan vuoden ensimmäiset eläkkeet 4. tammikuuta. Sen jälkeen sekä palkka- että etuustiedot ovat lähes reaaliajassa tulorekisterissä, Lamminmäki kertoo.

Eläkkeensaajillekin tämä on askel kohti reaaliaikaista verotusta, kun verottaja voi tulevaisuudessa lähettää muutosverokortteja tiheämmin etuuksien maksajille. ■

Syrjäyttävätkö sosiaalimenot muita menoja?

JULKISEN TALOUDEN velkaantumista on pohdittu kestävyysvaheen kattamisen ja velanhoitomenojen näkökulmasta. Viesti on selkeä: vaje syvenee, mikäli työllisyys asettuu nykyiselle tasolle. Velan maksuun liittyviä huolia on lieventänyt valtionlainojen alhainen korkotaso, joka on toistaiseksi pitänyt hoitokulut kohtuullisena.

Näiden katveessa on nousemassa uusi kysymys: missä määrin ja kuinka pitkälle tulevaisuuteen lama muuttaa julkisten menojen sisäistä kohdentumista? Jo nyt valtiovarainministeri on asettanut rajat julkisen velan bkt-suhteelle. Mikäli COVID-19-pandemia siirtyy toiseen aaltoon, tämä velkaraja lähestyy merkittävästi.

Helppo vastaus tilanteeseen olisi, että talous kasvaa ja työllisyys kohentuu merkittävästi, joten julkisten menojen kasvun leikkauksia ei tarvita. Tämä ei kuitenkaan ole elvytyksen päätyttyä todennäköisin vaihtoehto. Yhä todennäköisempää on, että julkisten menojen kasvua hillitään.

Väistämättä tällöin joudutaan miettimään sosiaalimenoja, joita julkisista menoista on noin puolet. Jos otetaan huomioon myös työllisyyspoliittiset menot, sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustukset ja eräät asuntopoliittiset erät, osuus kasvaa reilusti yli puolen.

Kuten työeläkemenossa, myös muissa sosiaalimenoihin on pysyviä kasvupaineita sekä demografisista syistä että työllisyystavoitteen etäännyessä.

VAIHTOEHTOJA on kaksi. Mikäli julkisten menojen suhde kansantuotteeseen lukitaan velkaantumisen estämiseksi, sosiaalimenot alkavat voimakkaasti syrjäyttää muita julkisia menoja.

Tämä on kuitenkin kasvun ja kilpailukyvyyn näkökulmasta ongelmallista, sillä silloin menetetään myös investoinniksi laskettavia hyötyjä, kuten koulutusta, tutkimusta ja kehitystoimintaa.

Toinen vaihtoehto on sitten se, että muut menot alkavat syrjäyttää sosiaalimenoja. Tässä skenaar-

Yhä todennäköisempää on, että julkisten menojen kasvua hillitään.

riossa maatalous ja maan sisäinen ja ulkoinen turvallisuus turvataan, ja jos rahaa vielä jää, ne kohdennetaan investointeihin. Tässä tapauksessa julkinen valta keskittyy yön ja rajan varjontiin ja vähentää muuta vastuutaan. Edessä olisi sosiaali- ja terveyspolitiikan uudelleen arvioinnin aika. Tilastoja vilkaisemalla on selvää, että sote-uudistus ei tähän kehykseen mahdu.

Soista siis yhtäällä ja vielä vetelämpää toisaalla.

SOSIAALIMENOJEN sisällä sosiaalivakuutusmaksuilla on taipumus syrjäyttää verorahoitteista toimintaa, koska näille maksuille tehdään tilaa tuloverotuksen ja veroluonteisten maksujen kustannuksella. Klassinen esimerkki on työnantajien Kela-maksun poisto, jolla tehtiin tilaa työeläkemaksun korotukselle.

Työeläkemaksun ohella on ainakin työttömyysvakuutusmaksun korotuspaineita. Tässä skenaariorissa entinen Musta Pekka ja nykyinen Monivärinen Ihmisoleto jätetään valtion käteen, jonka menojen rahoitus pohja vastaavasti supistuu.

DILEMMA ei toivomalla poistu, eivätkä siihen myöskään taida auttaa päättäväiset toimenpiteet työllisyysasteen nostamiseksi työuran alusta, puolivälistä ja lopusta. Kukaan taho ei tule vapaaehtoisesti omista varoistaan luopumaan. Siten ainoa ratkaisu taitaa olla poliittinen päätös, joka entistä pääministeriä lainaten ”sattuu meihin kaikkiin”. ■

JUHO SAARI

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori, sosiaali- ja terveyspolitiikan professori ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani.

Pallo hallussa

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia ja maaesittelyn. Aiheesta laajemmin Etk.fi > Eläkejärjestelmät > Muiden maiden eläkejärjestelmät

Mika Vidlund | Antti Mielonen | Tero Uusimäki
Kirjoittajat työskentelevät Eläketurvakeskuksessa kansainvälisen vertailutiimin asiantuntijoina.

MAAESITTELY

RUOTSI

- **Elinikä:** naisilla 84 vuotta, miehillä 81 vuotta
- **Keskieläke:** 1 660 euroa kuukaudessa
- **Eläkeikä:** joustava 62 ikävuodesta alkaen työeläkkeessä, takuueläkkeessä 65 vuotta.

Eläkeikä sidottu elinaikaan

RUOTSIN työeläkejärjestelmä koostuu ansaintaeläkkeestä ja rahastaeläkkeestä. Lisäksi työmarkkinaeläkkeet kattavat lähes 90 prosenttia palkansaajista.

Takuueläke on työeläkevähenteinen. Työkyvyttömyyseläkkeet ovat osa sairausvakuutusta. Leskeneläke on määräaikainen.

Vanhuuseläke on maksuperusteinen. Eläkettä kertyy ansiokaton alittavista tuloista kiinteän 18,5 prosentin maksun mukaan: ansaintaeläkettä 16 prosenttiyksikköä ja rahastaeläkettä 2,5 prosenttiyksikköä. Ansiokatto on noin 4 000 euroa kuukaudessa. Maksu ei joustaa, mutta ansaintaeläke joustaa työeläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon mukaan. Rahastaeläke määräytyy osakemarkkinoiden kehityksen mukaan.

Keskimääräinen kokonaiseläke, joka sisältää lakisääteistä eläkettä täydentävän työmarkkinaeläkkeen on 1 660 euroa kuukaudessa: naisilla noin 1 400 euroa ja miehillä lähes 2 000 euroa.

Vanhuuseläkkeen alaikäraja nousee asteittain vuodesta 2020 alkaen aiemmasta 61 ikävuodesta 63 vuoteen ja vuodesta 2026 alkaen eläkeikä sidotaan elinajanodotteen kehitykseen. Sekä ansainta- että rahastaeläkkeen voi ottaa mak-suun myös osaeläkkeenä.

Vanhuus- ja perhe-eläkkeitä hallinnoi Eläkevirasto, *Pensionsmyndigheten*, ja työkyvyttömyyseläkkeitä Vakuutuskassa, *Försäkringskassa*. Verovirasto kerää eläkemaksut. Rahastaeläketilin kartuttamiseksi vakuutetulla on valittavanaan noin 480 sijoitusrahastoa.

*The Baltic Times 20.10.
Riigikohus 20.10.*

ISO-BRITANNIA

OECD suosittaa indeksiuudistusta

OECD SUOSITTAA Iso-Britannialle eläkeindeksin muuttamista nykyisestä ”triplalukosta” palkkojen kehitystä seuraavaan indeksointiin. OECD:n maaraportin mukaan triplalukkotarkistus on liian kallis ikääntyvässä ja koronapandemian kourissa olevassa yhteiskunnassa.

OECD:n mukaan indeksimuutos jakaisi kustannuksia tasaisemmin yhteiskunnassa ja parantaisi julkisen talouden kestävyyttä. Samalla se mahdollistaisi kuitenkin eläkkeensaajien hyötymisen yleisen elintason nousemisesta.

Vuonna 2010 voimaan tulleessa triplalukkomekanismissa eläkkeitä tarkistetaan vuosittain joko palkkojen, inflaation tai 2,5 prosentin mukaisesti riippuen siitä mikä näistä on korkein.

*IPE 17.10.
Yahoo Finance UK 14.10.*

ISRAEL

Kolmanneksi paras eläkejärjestelmä

ENSIKERTALAISENA Israel otti kolmossijan eläkejärjestelmien riittävyttä, kestävyttä ja hallintoa mittaavassa *Mercer CFA Institute Global Pension Index* -vertailussa.

Israelin eläkejärjestelmä vastaa rakenteeltaan vertailussa menestyneiden maiden konseptia. Suhteellisen korkeaa asumisperusteista kansaneläkettä täydentää täysin rahastoitu maksuperusteinen työeläke. Lisäksi väestörakenne on nuori ja maassa on vertailumaiden korkein kokonaisedelmällisyysluku (3,0).

Israelissa työeläkkeestä tuli pakollinen vasta 2008. Silloinen ansiokaton alitavasta palkasta perittävä eläkemaksu (2,5 %) on rivakasti nostettu nykytasolle 18,5 prosenttiin.

*Etk.fi 19.10.
OECD PaG 2019*

VIRO

Rahastaeläkelaki ei ole perustuslain vastainen

VIRO korkein oikeus (*Riigikohus*) katsoi päätöksessään, että rahastaeläkejärjestelmän uudistamista koskeva laki ei ole perustuslain vastainen, vaikkakin rikkoo oikeutta tasa-arvoon, oikeutta omaisuuteen ja liiketoiminnan vapautta.

Viron presidentti oli vaatinut lain perustuslainmukaisuutta tutkittavaksi. Voimaantulevaksi odotettavan lain mukaan mm. ennen vuotta 2021 sovitun rahastaeläkkeen kartuttamisen voi keskeyttää, valita itse sijoituskohteet tai pyytää nostettavaksi kertyneet varat.

Järjestelmään voi myös edelleen liittyä vapaaehtoisesti ennen vuotta 1983 syntyneet henkilöt.

IRLANTI

Hallitus pyörsi eläkeiän noston

IRLANNIN hallitus on ilmoittanut eläkeiän noston lykkäämisestä. Eläkeiän oli tarkoitus nousta tammikuun alussa 67 vuoteen, mutta se pysyy toistaiseksi 66 vuodessa.

Eläkeiästä tuli merkittävä teema kevään parlamenttivaaleissa, kun *Fianna Fáil* -puolue halusi perua edellisen hallituksen päättämän eläkeiän noston ja *Fine Gael* ajoi eläkeiän nostamista.

Vihreillä täydennetty uusi kolmen puolueen koalitiollahitus sai kuitenkin lopulta sovittua kesällä eläkeiän nostamisen lykkäämisestä ja eläkekomitean perustamisesta miettimään sekä eläkeikäkysymystä että eläkejärjestelmän kestävyttä.

Komitean raportin odotetaan valmistuvan kesäksi 2021.

Irish Times 13.10.

RUOTSI

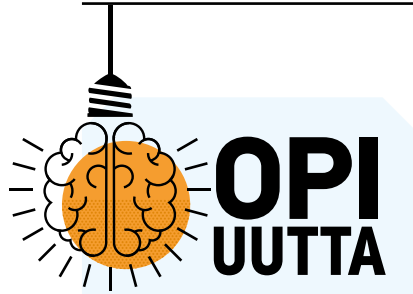
Indeksikorotuksia ja tasokorotuskin luvassa

TYÖELÄKKEITÄ korotetaan länsinaapurisamme 0,5 prosenttia ja takuueläkkeitä 0,6 prosenttia vuonna 2021. Sikääläisen eläkeviraston, *Pensionsmyndigheten* ennakkolaskelmat työeläkeindeksin muutoksesta osoittivat vielä alkuvuonna pakkaslukemia.

Lisäksi on luvassa eläkkeiden tasokorotus syyskuussa 2021. Taustalla on pääministeri **Stefan Löfvenin** vappuna 2018 lupaama 600 kruunun bruttomääräinen korotus, joka kohdistuu täysimääräisenä 11 000–14 000 kruunun kuukausieläkettä saaviin kansalaisiin. Suurempaa eläkettä saavien kohdalla korotus pienenee asteittain. Korotusta ei makseta, jos eläke ylittää noin 17 000 kruunua.

Kaikkiaan korotukset vaikuttavat 1,2 miljoonaan eläkkeensaajaan.

*Dagens industri 18.9.
Pensionsmyndigheten 16.10. ja 23.10.*

OPI UUTTA

VAHVISTA ASIAANTUNTIJUUTTASI ELÄKEASIOISSA.

ETK on luotettava työeläkealan osaaja ja kouluttaja. Itseopiskelu on toimiva vaihtoehto uuden tiedon hankintaan. Esimerkkejä verkkokursseistamme:

- Suomen työeläkejärjestelmästä lyhyesti
- The Finnish Earnings-related Pension System
- Eläkealan tuntemusta eläkesäätiöiden ja -kassojen hallitusten jäsenille.

Eläketurvakeskus kouluttaa, ilmoittaudu verkossa.
www.etk.fi/koulutus

0,94984

ELINAIAKAKERROIN (0,94984) pienentää 1959 syntyneiden ensi vuonna tai sen jälkeen alkavia työeläkelain mukaisia vanhuuseläkkeitä 5,016 prosenttia. Näin työeläketurva sopeutuu elinajan pitenemiseen.

Jos jatkaa työskentelyä tavoite-eläkeikään asti, mikä 1959 syntyneillä on 65 v ja 5 kk, eläke ei pienene ja sen saa täysimääräisenä.

TOP 5 -eläkejärjestelmät

Global Pension Index 2020

	Sija		Eläkkeiden riittävyys		Järjestelmän kestävyys		Hallinnon luotettavuus
	1. Hollanti	(82.6)	1.	(81.5)	2.	(79.3)	3. (88.9)
	2. Tanska	(81.4)	2.	(79.8)	1.	(82.6)	12. (82.4)
	3. Israel	(74.7)	12.	(70.7)	4.	(72.4)	7. (84.2)
	4. Australia	(74.2)	14.	(66.8)	3.	(74.6)	6. (85.5)
	5. Suomi	(72.9)	10.	(71.0)	11.	(60.5)	1. (93.5)

(Lähde & lisätietoa: www.mercer.com/globalpensionindex)

Maita on vertailtu eläkkeiden riittävyyden, järjestelmän kestävyys ja hallinnon luotettavuuden näkökulmasta.

Vastuullisuus paransi läpinäkyvyyttä

SUOMI on jälleen tunnustettu maailman luotetavimmaksi ja läpinäkyvimmäksi eläkejärjestelmäksi. Lokakuussa julkistetussa kansainvälisessä *Global Pension Index* -vertailussa eri maiden eläkejärjestelmiä tarkastellaan kolmella tapaa: eläkkeiden riittävyyden, järjestelmän kestävyys ja hallinnon luotettavuuden näkökulmasta.

Hallinnon luotettavuudesta ja läpinäkyvyydestä Suomi tunnetaan maailmalla ja tällä osaluueella Suomen pisteet myös paranivat edellisvuodesta. Eläkeyhtiöiden vastuulliseen sijoittamiseen liittyvät periaatteet ja käytännöt nostivat hieman jo ennestään korkealla tasolla olevia pisteitä. Luotettavuudessa ja läpinäkyvydessä Suomi lunasti ykkössijan jo seitsemättä kertaa.

MAAILMAN PARHAAKSI eläkejärjestelmäksi valittiin jo kolmatta kertaa peräkkäin Hollanti. Toiseksi sijoittui Tanska ja kolmanneksi ensimmäistä kertaa vertailuun osallistunut Israel, joka ylsi Australian ja Suomen edelle muutaman pisteen erolla.

Suomi jäi kokonaisarviossa kisassa viidenneksi. Suomen taakse jääneet naapurimaat

Ruotsi ja Norja sekä Singapore saivat kaikki saman pistemäärän.

Suomen kokonaissijoitus laski edellisvuodesta yhden sijan ja päättyi viidenneksi, vaikka kokonaispisteissä ei tapahtunut suurta muutosta edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2020 alussa voimaan tullut kansan- ja takuueläkkeen korotus ei vielä näy vertailussa.

– Muita maita matalampi syntyvyys heikentää Suomen eläkejärjestelmän kestävyyttä tässä vertailussa, kertoo johtaja **Jaakko Klander** Eläketurvakeskuksesta.

Suomen eläkejärjestelmän kehityskohteiksi Global Pension Index listaa muun muassa kotitalouksien säästämisasteen lisäämisen, työeläkemaksujen rahastointiasteen nostamisen ja ikääntyneiden työllisyysasteen parantamisen. Esimerkiksi Ruotsiin verrattuna 55–64-vuotiaiden työllisyysaste (67 %) on meillä kymmenen prosenttiyksikköä matalampi. ■

Mercer CFA Institute Global Pension Index (MCGPI) on vuosittain koottava kansainvälinen eläkejärjestelmien vertailu. Vertailussa oli mukana 39 maata.

Työeläkevakuutusmaksut pysyvät ennallaan

TYÖELÄKEVAKUUTUSMAKSU on myös ensi vuonna keskimäärin 24,4 prosenttia palkasta. Maksu jakautuu työnantajan ja palkan-saajan maksuosuuksiin.

Työnantajan keskimääräinen maksu on 16,95 prosenttia palkkasummasta. Kuitenkin koronakriisin elvytystoimena työnantajien maksua alennettiin vapusta lähtien 2,6 prosenttiyksiköllä. Määräajan voimassa oleva alennus oli kertaluonteinen ja päättyy vuoden lopussa.

Palkansaajista 53–62-vuotiaat saavat korotettua karttumaa ja maksavat puolitoista prosenttiyksikköä korkeampaa vakuutusmaksua eli 8,65 prosenttia palkasta. Mutta sitä nuoremmilla ja yli 62-vuotiailla palkan-saajilla maksuosuus on 7,15 prosenttia palkasta.

Yrittäjillä ja maatalousyrittäjillä maksut pysyvät ennallaan ja ovat ensi vuonna 24,10 prosenttia. Vastaavasti 53–62-vuotiaiden korotettu maksu on 25,60 prosenttia. ■

Työeläke-etuuksiin puolen prosentin indeksikorotukset

TYÖELÄKEINDEKSI kohentaa maksussa olevia työeläke-etuuksia. Vuonna 2021 työeläkeindeksin pisteluku on 2631 ja se nostaa puolen (0,5) prosentin verran maksussa olevia ansiosidonnaisia työeläkkeitä.

Työeläkeindeksiä laskettaessa palkkojen muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintojen muutoksen osuus 80 prosenttia.

Sosiaali- ja terveystoimi ministeriö vahvisti samalla palkkakertoimen, joka on 1,465. Tähän vuoteen verrattuna palkkakerroin nousee noin 1,3 prosenttia.

Palkkakeroa käytetään tulevan työeläkkeen laskennassa. Sillä tarkistetaan kertyneet vuosiansiot eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Palkkakertoimessa palkkojen muutoksen osuus on 80 prosenttia ja hintojen muutoksen 20 prosenttia.

Työeläkeindeksiin on sidottu työeläkeläisten mukaiset maksussa olevat ansio- ja perhe-eläkkeet.

Lisäksi sotilasvammalain mukaiset eräät korvaukset sekä luopumiseläkkeet ja luopumiset tarkistetaan työeläkeindeksillä. ■

Viron korkein oikeus ei pitänyt työeläkeuudistusta perustuslain vastaisena

RAHASTOELÄKE muuttuu Virossa vuonna 2021 vapaaehtoiseksi. Järjestelmään liittyneet voivat uudistuksen myötä halutessaan nostaa kertyneet varat omaan käyttöönsä tai lopettaa rahastoeläkkeen kartuttamisen.

Eläkelaki hyväksyttiin tammikuussa Viron parlamentissa äänin 56–45, mutta presidentti **Kersti Kaljulaid** vei sen korkeimman oikeuden tarkastettavaksi.

Perustuslakituomioistuimena toimiva korkein oikeus linjasi lokakuussa, että joistakin ongelmakohdista huolimatta lakia ei

voida pitää perustuslain vastaisena. Esimerkiksi valinnanvapautta lisäävät tavoitteet ajavat tuomarien enemmistön mielestä perusoikeuskysymysten ohi.

Rahastoeläke lukeutuu ns. toiseen pilariin ja on ollut vuodesta 2010 lähes kaikille virolaisille pakollinen. Uudistusta on perusteltu kansalaisten vapaudella valita, miten kukin haluaa omaa eläketurvaansa kartuttaa. Kriitikoiden huolena on, että kaikilla malttia eläkekaan varautumiseen ei käytännössä ole. ■

Kirsi Hakala

NIMITYKSET

Merimieseläkekassa

► Merimieseläkekassan (MEK:n) hallitus on nimittänyt uudeksi toimitusjohtajaksi YTM **Jari Puhakan** 1.1.2021 alkaen. Puhakka nousi toimitusjohtajaksi MEK:n sijoitusjohtajan paikalta. Eläkekassan nykyinen toimitusjohtaja **Kari Välimäki** siirtyy eläkkeelle tämän vuoden lopussa.

Merenkulkuala Puhakka on perehtynyt nykyisessä tehtävässään parin vuoden ajan. Yhteensä hän on toiminut yli 30 vuotta erilaisissa sijoitustoiminnan tehtävissä ja työeläkejärjestelmässä yli 13 vuotta. Hänellä on laaja kokemus myös johtamisesta erilaisissa organisaatioissa.

Oikaisu

Aloittava yrittäjä saa alennuksen vakuutusmaksuun neljäksi vuodeksi. Ensimmäistä kertaa yrittäjäksi ryhtyvä saa YEL-maksusta 22 prosentin alennuksen neljän vuoden (48 kk) ajan. *Valtio maksaa tuhdin siivun yrittäjäeläkkeistä* -jutussa kerroimme viime lehdes-sä virheellisesti (Työeläke 4:2020, sivu 23), että alennus koskisi kahta ensimmäistä vuotta. Pahoittelemme virhettä.

Toimitus

KUUKAUDEN TWIITTI

Tuomo Yli-Huttula

- **Ikä:** 56-vuotias
- **Koulutus:** yhteiskuntatieteiden maisteri
- **Työ:** Finanssialan ry:n viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtaja
- **Lähellä sydäntä:** Kainuu, Saimaa ja Venetsia
- **Kirja, jonka aion lukea seuraavaksi:** Barack Obama: Luvattu maa.

Mitä lobbari lukee?

Tietysti toisen lobbarin kirjoittamia kirjoja, aikalaisteoksia ja hymistelemättä kirjoitettuja elämäkertoja. Finanssialan vaikuttaja Tuomo Yli-Huttula esittelee kirjasuosikkinsa.

Legendaarisessa baarissa NY:ssä

NEW YORK ihastuttaa ja sykähdyttää aina minua. Kirja kuvaa vetävällä tavalla suomalaisen laittoman siirtolaisen *Tyyni Kalervon* (1900–1993) tarinan piikatyöstä NY:n legendaarisen baarin pitäjäksi.

Tarinassa vilisee suomalaisia poliitikkoja ja julkkiksia, jotka vierailevat hänen baarissaan. Eri vuosikymmenien ajankuva tulee kirjassa iholle. **Teemu Luukka** tuntee kohteensa ja on sujuvasti sisältänyt kirjan sivuille kaupunkielämäkerran metropolista. Helsingin Sanomien toimittaja Luukka on nuorena ahertanut Tyyni Kalervon baarissa.

Teemu Luukka: *New Yorkin uhmatar*. Otava 2018.

Lobbarin näkökulmasta

ANDERS BLOM on entinen toimittaja ja pitkän linjan ammattilobbari. Hän on väitellyt tohtoriksi vuonna 2018 aiheesta Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä. Teos kumpuaa väitöskirjasta.

Näin entiselle toimittajalle ja nykyiselle ammattilobbarille Blomin teos on herkullista luetta-va. Se avaa viiltävällä tavalla lobbareiden näkökulmasta poliittista järjestelmäämme. Miten asioihin on vaikutettu? Keskeinen johtolanka Blomin teoksessa on, että Suomi tarvitsee lobbaukseen lisää avoimuutta ja eettisiä pelisääntöjä.

Anders Blom: *Veljeskunta – Lobbaus Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Gummerus 2018.

Suomisen perhe arvostavin silmin

RIKU KESKI-RAUSKA on pureutunut erinomaisesti Ilkka Suomisen merkittävään poliittiseen uraan, joka jää helposti isojen poliittisten egojen varjoon. Harva muistaa, että hän oli ensimmäinen huippupoliitikko, joka kannatti julkisesti Suomen liittymistä Euroopan yhteisöihin.

FT Keski-Rauskan onni on ollut, että Suomen on avannut hänelle sanaisen arkkunsa ja arkistonsa. Kyse ei ole kuitenkaan hymistelevästä elämäkerrasta. Herkullista kirjassa on se, miten siinä avataan puolison **Riitta Suomisen** poliittista roolia.

FT Keski-Rauskan onni on ollut, että Suomen on avannut hänelle sanaisen arkkunsa ja arkistonsa. Kyse ei ole kuitenkaan hymistelevästä elämäkerrasta. Herkullista kirjassa on se, miten siinä avataan puolison **Riitta Suomisen** poliittista roolia.

Riku Keski-Rauska: *Sinä osaat – sinä pystyt*. Ilkka Suomisen elämä. Docendo 2020.

Donna saa syytymään

LUEN PALJON dekkareita ja olen paljon viettänyt vapaa-aikaani Venetsian saarilla. Tällä hetkellä voin vain haaveilla pitkästä oleilusta siellä. Eipä ole siis mikään ihme, että rakastan **Donna Leonin** Venetsiaan sijoittuvia dekkareita. Kirjoista välittyvät Leonin rakkaus Venetsiaan ja ihailu italialaisten kykyyn nauttia elämästä.

Kuolema oopperassa on Leonin ensimmäinen *Guido Brunettista* kertova kirja. Se kolahti ja siitä alkoi suhteeni Leoniin, jonka kerran ilokseni näinkin Venetsian lentokentällä. Ooppera on musiikkimuotona minulle tärkeää.

Donna Leon: *Kuolema oopperassa*. Otava 2012.

Cap pension costs

UNBALANCED FINANCING of pensions can be tackled by abolishing routes to early retirement, raising the retirement age or cutting pensions. Another alternative is to employ automatic stabilizing mechanisms.

Although the issue of stabilizing pension financing will not become acute in Finland until the 2050s, the alternatives to tackle the problem need to be addressed now. As a result of low birth rates, the number of pension contribution payers will become too low in the future.

Sweden keeps its contribution level stable through a balancing index. If pension financing becomes unbalanced, pension indexing is halted, or pensions may even be cut. When the balance is restored, pensions are raised to their normal levels.

The life expectancy coefficient is a stabilizing mechanism that Finland has copied from Sweden. In the long run, however, it will not be enough to battle the effects of dropping birth rates combined with low interest rates and extended life expectancy. "A moderate ad-

justment of pensions may be justified if it leads to sustainable benefits," head of department **Ismo Risku** (*Finnish Centre for Pensions*) points out.

"It is very likely that we in Finland have to raise the contribution rates or cut future pension expenditure."

Managing director **Suvi-Anne Siimes** (*Finnish Pension Alliance TELA*) argues that the effects of stabilizing pension financing should be considered for the entire pension system, not only for earnings-related pensions. "If income in retirement becomes increasingly uncertain for the low-income population, it will put pressure on raising national pensions," Siimes explains.

Increasing pensioners' risks is also problematic in terms of incentives. "If the significance of earnings-related pensions decreases for the low-income population, their interest in paying pension contributions and extending working lives might decrease."

Siimes finds extending working lives to be the best solution to the problem of unstable pension financing. ■

New home port

KALASATAMA CAMPUS at Tukku-torinkuja 5, next to Redi shopping mall, will be the new home port of the *Finnish Centre for Pensions* as of the beginning of January 2021.

The office in Pasila will close its doors on 18 December. The move to new locations will not affect the services or operations of the Finnish Centre for Pensions.

The personnel has participated in the design of the multifunctional premises. The staff will no longer have their own, assigned rooms or desks but can select to work at any available workstation.

"We are known for our positive work atmosphere. Our sense of community and working alongside each other will increase at the Campus, as will transparency," managing director **Mikko Kautto** explains.

The Customer Service Desk of the Finnish Centre for Pensions will move to the premises of *International House Helsinki (IHH)* at Lintulahdenkuja 2 as of January 2021.

Kalasatama Campus, owned by *Varma*, is packed with artificial intelligence. The building is energy efficient and has optimal indoor air quality. It has been awarded a BREEAM certificate. ■

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

Olli Häkämies

More news in English

- Follow us on Twitter
- @ETKinfoSubscribe to our newsletter etk.fi/en/newsletter/
- Visit our website etk.fi/en

Familiar with pensions?

ENOUGH AND ACCURATE knowledge of pensions support decision making. A fresh survey by the Finnish Centre for Pensions examines how well people (aged 20–67-years) feel they know their pensions and how well they actually know them.

Nearly 75% of the respondents knew that the retirement age is not the same for all. More than 50% knew that the pension-declared income affects the amount of the future pension and the parental and sickness allowances. As many knew that a main part of the pen-

sion contributions paid now are used to finance pensions currently in payment. 20% knew that unemployed persons can draw a partial old-age pension. That pension accrues for periods of child home care and studies leading to a degree was the least well known.

The young stand out as a group whose subjective notion of their pension knowledge was poorer than average, but when measured with objective indicators, their knowledge was better than average. ■

Price tag on spare time

RETIRE NOW OR LATER? What will the price tag be if you decide to retire early? How much will your pension grow if you decide to continue working past your retirement age?

Projections made by development manager **Heikki Tikanmäki** (*Finnish Centre for Pensions*), using the ELSI microsimulation model, suggest that deferring retirement by one year may increase the total pension amount that you will receive for the rest of your life by around 3%.

If you retire late and continue working, you are also paid a wage

for your work. That is why the additional year of working may raise your net income for the rest of your life by as much as 10 per cent.

Since women tend to live longer, the incentives to defer retirement are more favourable for women than men. Nevertheless, simulation shows that the majority would benefit more than average from deferring retirement.

The projection does not take a stand on what kind of decisions you should make. Your own preferences determine what is the right decision for you. ■

Tutustu Eläketurvakeskuksen julkaisuihin www.etk.fi/julkaisut

Miten hyvin eläkeasiat ja vuoden 2017 eläkeuudistus tunnetaan?

Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä.

Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten eläkeasioiden tuntemista sekä oman kokemuksen että yksityiskohtaisen eläkejärjestelmän ominaisuuksien tietämisen näkökulmista. Lisäksi selvitetään vuoden 2017 eläkeuudistuksen tuntemista ja käsityksiä varhennusvähennyksen ja lykkäyskorotuksen kannustavuudesta.

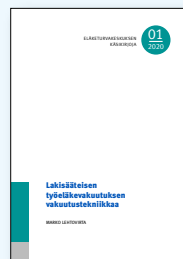
Tekijät: Sanna Tenhunen, Ilari Ilmakunnas, Susan Kuivalainen, Jyri Liukko, Jaakko Mustonen ja Liisa-Maria Palomäki
Sarja: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 04/2020

Eläkkeet ja sukupuolten tasa-arvo – miesten ja naisten eläke-ero eri ikäluokkien esimerkitapauksilla

Tutkimuksessa tarkastellaan esimerkkitaustojen avulla vuonna 1955, 1965, 1975, 1985 ja 1995 syntyneiden miesten ja naisten eläkeitä ja eläke-eron taustalla olevia tekijöitä. Lapsenhoitoaikojen vaikutusta sukupuolten eläke-eroon kuvataan laskemalla esimerkitapauksille eri pituisia lapsenhoitoaikoja.

Tekijä: Suvi Ritola
Sarja: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 03/2020

Lakisääteisen työeläkevakuutuksen vakuutustekniikkaa

Käsikirjassa esitellään työeläkejärjestelmän keskeisten periaatteiden, kuten osittaisen rahastoinnin ja hajautetun toimeenpanon vaikutukset vakuutustekniikkaan. Samalla käydään läpi laskuperusteet ja vakavaraisuussäännöstö sekä näiden tausta.

Tekijä: Marko Lehtovirta
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 01/2020

UUSSITTAIN ILMESTYVÄT:

Muuttuva vanhuuseläkeikä: ikärajamuutosten seurantalasto 2019

Raportissa seurataan vanhuuseläkkeen alaikärajan muutosta ja sen vaikutuksia eläkkeelle siirtymiseen ja työnteon lopettamiseen.

Tekijä: Jari Kannisto
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoja 11/2020

Työeläkeindikaattorit 2020

Pension Indicators 2020

Statistik över pensionstagarna i Finland 2019

Statistical yearbook of pensioners in Finland 2019

MUUALLA JULKAISTUA:

Perustoimeentulotukea saavat vanhuuseläkeläiset

Artikkelissa tarkastellaan vanhuuseläkeikäisiä toimeentulotuen asiakkaita toimeentulotuen Kela-siirron jälkeen. Siinä analysoidaan toimeentulotuen saannin yleisyyttä ja tuen hakemisen kohteita sekä tehtyjen palvelutarveilmoitusten määrää suhteessa muuhun väestöön kahden vuoden ajalla.

Tekijät: Susan Kuivalainen ja Minna Ylikännö
Julkaisu: Korpela, T. & Heinonen, H.-M. & Laatu, M. & Raittila, S. & Ylikännö, M. (toim.) Ojista allikkoon? Toimeentulotukiuudistuksen ensi metrit. Kela: Helsinki 2020, 302–328.